Ціна: 40 центів.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XII ЖОВТЕНЬ — 1961 — OCTOBER Ч. 141

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Полтава Л. — Вождь, поезія 1
Онуфрієнко В. — Повівай мені, вітре, поезія 1
Аркас М. — Мій хатній Орфей 1
Самовидець М. — Крик із неволі 8
Скляренко С. — Володимир і Рогніда 10
Сварог В. — Недовершений задум 15
Іванис В. — Фортеця православія 19
Чапленко В. — Чи подолання кризи? 20
Кіпа В. — Цінний вклад в українську вокальну літературу 22
Манило І. — Земле!, поезія 22
Соловей Д. — З приводу спогадів А. Білинського про концтабори в СССР 22
Юриняк А. — Зловісна безстилевість 28
Бібліографія. Листування. Дописи.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Київ. Придніпровські парки — гордість нашої столиці. Величезною зеленою шапкою весною і влітку, золотою — восени накривають вони високі придніпровські кручі. Під вершиною — кінотеатр "Дніпро".

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Мелащенко П., Торонто, Канада 2

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Недзведський М., Вашінґтон, США 6.00
Ромась А., Монтреаль, Канада 3.00
Шанда П., Торонто, Канада 1.50
Василенко І., Монтреаль, Канада 1.50
Кукуруза П., Міннеаполіс, США 1.50
Корсун Ф., Філаделфія, США 1.00
Волчук М. Кливленд, США 1.00
Олексюк Іван, Торонто, Канада 0.50
Юхименко Іван, Торонто, Канада 0.50

Сердечно дякуємо всім за допомогу!

Редакція

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: $ 3.50, піврічна $ 2.00
США — річна: $ 4.00, — піврічна: $ 2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми).

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI
187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:
A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd. London, W. 11, England
Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:
S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide, South Australia
Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:
"Peremoha", 25 de Mayo 479 (26). Buenos Aires, Argentina
Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.
Editor: Petro Wolyniak
Address:
187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

ВІД ВИДАВНИЦТВА

1. Повідомляємо вчителів і батьків, що в найближчий час вийде з друку наш новий підручник — "Географія України".

Ми не маємо звички розхвалювати свої видання — вчителі самі оцінять наш підручник, як його розглянуть. Запевняємо тільки одне: він буде найбільше пристосований до наших еміґраційних шкіл, буде грамотний, матиме багато ілюстрацій, стислий.

2. Наш буквар за тиждень виходить з друку восьмим виданням, маємо ще коло сотні примірників з попередніх видань, тому замовлення на нього виконуємо безперебійно.

3. Граматика української мови Д. Кислиці в найближчий час виходить другим виданням, трохи поправленим. Тих замовників, які вчасно не одержали замовлених книжок, просимо вибачити за затримку — всі затримані замовлення виконаємо в найближчий час.

4. Історія української літератури і хрестоматія "Дніпро" (2-га частина, продовження) вже готується до друку. Якщо не вийде серед учбового року, то на черговий рік буде напевно. Затримали ми її вихід через географію, бо в ній є більша потреба в школах.

5. Готується до друку друга частина граматики української мови (синтакса) Д. Кислиці. Вийде або серед учбового року, або на другий навчальний рік напевно.

Видавництво

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

ПЕРЕРІБКИ — НАПРАВИ — ПОВНА ҐАРАНТІЯ

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.

PHONE: EM 8-6602

Authorized as second class mail, Post Office Dept., Ottawa.

Printed by KIEV PRINTERS LIMITED, 686 Richmond St. W., Toronto, Ont., EM. 3-7839, Canada

Леонід ПОЛТАВА

В О Ж Д Ь

Гробниці і хрести в мутній затоці ночі,
Неначе кораблі, що збилися в пітьмі.
Вони кудись пливти, вони ще жити хочуть,
Ще дихати, бодай камінними грудьми.
Ще руху, ще! Дарма. Ніщо не окриля,
Ніхто не кине їх в блакитну висоту.
Вони не попливуть. Вони у тім порту,
Де мертвим якорем все тримає земля.

Мовчить останній порт, хрестами переп'ятий,
Замислений, німий. Ледь устає трава
Біля масивних плит. І плити — з нею встати
Бажають теж. Бодай одна, жива,
Мала порушина! Які ще сили тут
Причаїлись, причавлені навік!
Прислухайтесь вночі, як нароста в порту
Підземний гуркіт і підземний крик!

Із гурту кораблів — один вбере ту силу,
Ту спрагу жити знов, той поклик встати, йти.
Не руки і не хрест — над ним зведуться крила,
Щоб міг він вище птиць, над хмарами пливти. —
Вождь стане на містку. Обвітрений, в диму,
На грудях — знаки ран, неначе ордени;
Тугий зелений френч, і зброя при йому,
І ночей фронтових непогамовні сни.

Він зрине, наче смерч. Він вріжеться набоєм
В поблідлі небеса сполоханих країн;
Він викличе юрбу — і стане над юрбою,
Він викличе нарід — і встане із руїн!
Прощай, останній порт, — холодний Монпарнас!
Дороги й вітри прослалися на Схід,
Де вже гримить земля, і небо і нарід:
— Петлюра поміж нас, Петлюра — поміж нас!

Василь ОНУФРІЄНКО

•••

Повівай мені, вітре, осінній, у вікна,
Сип туманом удень, бий дощем уночі,
Бо ще серце до тебе яслід не привикне,
А весна вже сміється, з-за моря йдучи.

Не приносить тут осінь гіркої турботи,
Тут не та вона, знана бабуся стара,
Що заходить непрохана в кожні ворота
І, завіяна снігом, в полях умира.

Тут, мов дівчина, осінь, засмучена трошки,
Та весела так часто, ясна і дзвінка,
Бо цвітуть і жоржини, і рози, й волошки,
І трава шелестить, мов зелена ріка.

Повівай мені, вітре, у вікна, у двері,
Навівай мені думи з пітьми, з далини,
Вони стануть рядками колись на папері,
Підуть думи чужі зустрічати вони.

Коли вітер шумить у вечірню годину,
Я вслухаюся в шепіт знайомий глухий,
І у спогадах лину і лину, і лину,
Мов читаю щоденник неписаний свій.

Щось у пам'яті встане гаряче, як літо,
Щось холодне пролине, мов біла зима,
То здається; життя не намарно прожито,
То здається, що спереду й ззаду пітьма.

То засяє надія, і мов пелюстками
Віє вітер весни із квітучих садів...
І життя тоді манить своїми шляхами,
По яких я ніколи ніде не ходив.

Австралія, 1961 р.

Микола АРКАС

Мій хатній Орфей

Любому другові Леонідові Васильовичу Полтаві, присвячую цю дрібничку

Автор

Згасає плита, на ній — чайник; він не встиг закипіти й жалібно нарікає, тужить, голосить, нето ридає, нето співає, сумно уколисує когось, як ненька недужу дитину.

— Ну, і що ж з того? — скаже читач. — Підкинь дровець і чайник твій закипить, дивина яка!

Але ні, пострівай, шановний читачу, зовсім воно не так! Згоден, що чайник — найзвичайнісінька, найбуденніща річ, прозаїчна, як і всі речі хатнього ужитку, але чайник до чайника не приходиться, чайник від чайника саме так відрізняються, як людина від людини, бо й цьому начинню властива індивідуальність, навіть Божий дар.

Я бачу, ви смієтесь й здвигаєте плечима. Не смійтесь! Сміятись тут нема з чого. Я не оригінальничаю й не чудачу, лиш тверджу, що, в кожнім разі, мойому чайникові властиві певні риси, які підносять його над рівнем мільйонів інших чайників. Я готовий навіть, заявити, що мій чайник є генієм серед чайників, що він, так би мовити, чайниківський Бетховен, або й того більше — Орфей.

Зовнішнім виглядом своїм він непоказний, не абияк поторсаний-потріпаний буднями; блакитна його полива у багатьох місцях облупилась; але те не має ніякого значення! Скільки геніїв мали саме такий обшарпаний вигляд: латки на штанах, торочки; нужденністо своєю вони ви-

кликали згірдливі й зневажливі погляди прохожих. Але, як у них, у геніїв тих, так і в мойого чайника, під зовнішньою обшарпаністю ховаються великі таланти, яким можуть позаздрити й усякі там корифеї. У всякому разі, я вважаю його знаменитим, богонадхненним музикою та співцем. А може, під час його закипання, в ньому щоразу полощеться Орфей, як відомо, великий охотник до сильних зажитків? Завдяки їм, він одвідав, навіть, Гада й Персефону в їхньому підземному пеклі.

Пеститься він в окропі й проходиться своїми перстами по чарівних струнах божественної ліри. Коли воно так, тоді мій чайник, розуміється, не геній, а тільки посередньо причетний до чарівної музики; він лише підсобник й надхненник. Це припущення, однак, мало ймовірне; олімпійський Орфей тут ні при чому, все це чародійство робить мій чайник сам.

Ні його арфи, ні кимвалів, ні сопілки, ні кобзи я не бачив, але, безсумнівно, перейма-ючись надхненням, він береться за свою ліру й співає. І як співає! Ліра його не та клясична, увінчана лаврами, формінґс, струнами якої рокотав сивобородий Гомер, оспівуючи данайську славу, і не кобза поета-дружинника, що звеличив князя Ігоря, оплакав згин його полків у диких степах половецьких, не лютня то стародавнього барда, що прославив Ролянда, обезсмертив його смерть у Рансевальській ущелині — це наша сліпецька ліра.

Пригадуєте незрячих лірників на папертях сільських церков України? Крутили вони свою заялозену скрипучу ліру й гугнявими, жалібними голосами співали божественні канти. Куди їм, розуміється, до мого полив'яного лірника та його ліри! Небо і земля! І не на замовлення мій чайник-чародій співає, а, як і личить кожному геніеві, тільки тоді, коли перейметься він надхненням на згасаючій плиті. Ось тоді він й чаклує-чарує: почне низьким басом-октавою й гудить-рокоче, як вірган в старовиннім манастирі, потім раптом, заквилить старечим голосом думу й здається, що то сліпий бандурист десь одаль повіряє свою журбу вірній бандурі, згадуючи безталанного Морозенка й меншого з Озівських братів.

Піднесе голос — і це вже лірник, плачуть перебори зурни, рокочуть арфи, гримотять десь у далині кимвали, лунко розлягаються величноскорботні акорди лютні.

А іноді, так виразно почується скрип численних коліс чи то половецьких кибиток, чи то чумацьких маж, довгою валкою їдучих Муравським шляхом. Прислухуючись, я неясно чую з недосяжної віддалі кінський тупіт. Мчать десь коні; від множества копит гул іде степами, стугонить земля: чи то гасають по степу табуни гривастих тарпанів, чи то славні запорожці ідуть походом, чи то Ігореві дружини ісполчились на брань? Гами сумно-скорботних, таємничо-загадкових звуків зачаровують мене, відривають від сучасности, переносять у ману пройшлого; чи не відгуки то його, чи то не дума про нього?

Рядки ділового листа забуті; зворушено, я вслухаюсь у симфонію-повість мого облупленого чародія; спогад за спогадом будить вона; холоне серце і, перед ретроспективним поглядом моїм постають довгі, уривчасті шереги давно забутої бувальщини, воскресають дрібнички пройшлого, виступають то туманними образами, то, до мороші, читко, ніби тут ось стоять, розгортаються передо мною, сплітаючи все, і образи, і події, і силюети, й любі обличчя, у примхливий, мигітно-млистий візерунок давно проминулого життя.

Ось і зараз, услухуючись у чарівне воркотіння мого чаклуна, я несподівано згадав дріб'язковий моментик свого дитинства, не вартий, властиво, найменшої уваги: удвох з нянею, ми сиділи тоді на деревляній лавочці біля головної брами Богданівського помістя. Перед нами, за гарманом, ваблючи в свою далину, слався перекатами-горбами безмежний степ. Вечоріло. Я, з великим захопленням лузав насіння; одна кишеня моїх штанців була повна соняшникових зерняток, а друга — кабакових всуміш з динними та кавуновими. Ось, ніби зараз їх лузаю!

Біля мене, спираючись на свій ціпок, сиділа люба няня і її смугляве, зморщкувате обличчя, звернене до степу, було задумане.

— Ось і вечоріє, — порушила вона довгу мовчанку. — Скоро й сонечко закотиться за Янчокрак, стане темно...

Я метнув очима по обрію, за яким мав бовваніти, казковий для мене, Янчокрак, і теж задумався:

— А що, нянечко, далі, за Янчокраком? — спльовуючи лушпайку насіння, спитав я.

— Що далі? — Замислилась няня. — Ет, який ти цікавий! Що далі — те очі проморгали, як говориться по-праведному, по-християнському... Далі — всякі там городи-столиці, а за ними

НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

СПОЖИВАЙТЕ
ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193

і Єрусалим, що у Євангелії прописаний, святий, значить, город... Там Ісус Христос, Спаситель наш зичливий, на ослику катався...

У няні скрізь за обрієм ввижалися Єрусалими.

— Верхи?

— А то ж як? Розуміється, верхи!

— І в сідлі?

— Не на охляп же, конешно ж у сідлі! І в золотому до того ж, ще й стремена були золоті, гнуздечка й удила, а повіддя, потебня, післище й все інше реміння було вигаптоване золотом: то ж збруя Господня!

— Та ну?

— От тобі й ну! Обротьку у святих ручках не держав, як циган-конокрад, по-царському катався.

Я так зацікавився няниним одкровенням, що й про насіння забув.

— Хіба царі на осликах їздять?

Цей запит няню, видко, ошелешив; де-який час вона одмовчувалась, постукуючи нервово патичком по землі.

— У кожного царя свої звички-привички, — нарешті відповіла вона. — Христос Спаситель якраз облюбував святою любов'ю осликів...

— Ну, а сам ослик який був?

— Ослик?

— Ви, Колічка, Бог знає про що питаєте, — розсердилась няня. — Ослик же жива твар, як же йому золотим бути? Не певернутись, не нагнутись, не хвицнути задком, то іграшки лиш золотими бувають, а твар Божа ніколи; Христів ослик був абнакнавенний, сіренький собі, вухатий, такий, як наш Пузько, ось тільки хреста не мав на спинці, а коли зліз з нього Христос Спаситель, то й хрест зразу ж об'явився і з тієї пори всі ослики з хрестом ходять тому, що Господь на одному з них катався.

— А підкований був ослик?

— Підкований та ще й як! Щоб не дай Боже не посковзнувся із святим грузом.

— А підкови з чого були?

— Базіката ж ви дитина, Колічка, усе вам треба знати, — знову розсердилась няня. — Конешно й підкови були золоті, яким же їм бути?.. Все було золоте, — рішуче припечатала няня.

— Я, нянечко, дуже люблю Бозю! — розчулено прошепотів я.

— Хто ж Бозіньку не любе? Хіба що гаспид-диявол, — теж розчулено відповіла няня, — Господь цар над царями, все добро й милості від Нього.

— А чому царі так гарно одягалися, а Христос ні? Бідна, бідна була Його одежа, я бачив на іконах у нас.

— Хвотограп вірно Його змалював, бо Христос, як наш Кармелюк, за бідних стояв горою, за правду стояв, а багачів та кривду аничтожав своїм святим словом, от Його злодії ті й розп'яли на хресті.

— І Він дався їм?

— Дався, а потім воскрес! Так уже Йому судилося по волі Бога-Отця.

— Недобре зробив Бог-Отець! Мене тато нікому б не дав убити.

— Ай-ай-ай, який гріх ви, Колічка, кажете, кару Божу на себе накликаєте! — щиро зжахнулася няня.

— За що ж, няню, мене карати? То Бог-Отець винуватий, а не я; Він мав повбивати тих душогубців, чому так не зробив?

Моя дитяча безпосередність цілковито спантеличила няню; вона сердито прихлопнула комаря на руці, потім заборскалася на лавці й зачиркала патиком по землі.

— Не нашого розуму те діло... Воскрес Христос і сидить зараз одесную Отця. — І перехрестилась, а я за нею.

Мудра була моя няня, за словом у кишеню не лазила і я, забувши всі недавні сумніви, уявив собі, як десь там, високо-високо в небі за хмарами, за зірками, за місяцем, коло сонця, стоять на блакитнім килимі два крісла, а на одному з них — Христос Спаситель, на другому — Бог-Отець. Я Їх не бачу, а Вони все бачать і тепер уже все можуть...

Десь у степу підпідьомкали перепілочки, збентежено, а може незадоволено, дерчав деркач, як торохкавка нічного сторожа.

— Іч деркач розкричався, волнується чогось... теж твар Божа... — Глибокодумно вирікла няня, тяжко зідхнула і, опираючись на патичок, устала й зашкандибала додому. Лузаючи насіння, я подався за нею, поклавши непрогайно ж побігти до Пузька й поцілувати його хреста на спині...

...

...Висока трава, шурхочучи й пригинаючись, билась колосками, мітличками й квіттям об крила фаетону, що плив, колихаючись й поскрипуючи, по соковитому лугу, мов по хвилях зеленого моря. Якісь різноколірні пташки злякано спурхували з-під копит повільно йдучих коней і, одлетівши кілька кроків, знову пірнали в траву. Сюрчали коники, дзижчала комашня, рій мошви вився стовпом над нами у промінних призахіднього сонця; попирхували коні, зриваючи находу високі стеблини соковитої плавневої порослі.

Сидячи рядом з татом, я вдихував медяно-пряний аромат цвітучого привілля й, косячись, поглядав на батька. Прищурившись від б'ючого у вічі сонця, він щось наспівував, думаючи свою думу.

Хащі верболозу й болотної бузини все щільніше обступали нас; гіллясті, покручені верби й проміж них осокори, дубки, в'язи та яворці вперемішку, облямовували заплавні луки. Де-не-де виднілась облюбована нашим народом калина та недотика-шипшина.

Коні захлюпали по болотистому ґрунті й екіпаж зупинився; ми вийшли і тато, взявши мене за руку, пішов в обхід до ставка.

Густі зарослі очерету та куги, оточені, як бордюром, рогозою, заслоняли повідь ставка; буро-брунастими кияхами вони ледве колихались у безвітрі; шурхотіло облите серебром листя осокорів, розгилисті, дуплисті верби, обвиті, як ліанами, диким хмелем, купали своє віття у мутно-зеленій воді затонів, що колисали бо-

лотяні трави; у вузьких закрутах проток плавало й ниділо біле латаття й жовті глечики, дурманячи своїми пахощами голову; над оболонню, яка косою вдавалась у ставок, слались повзучі трави: то густо-зелені, то блідо-зелені, то брунасті, то рожеві, то сріблясво-сизі.

Гомін водяного птаства лунав з очерету, з гущавини верболозу, з верховіття дерев, з кущів побережних.

А ось, десь у неприступних нетрях очерету, задудив бугай-незграба, у нашім уявлінні вирлооке страхіття — водяний, владика цих місць. Його сліди видніються повсюди, ніби бусел велетенський пройшовся: любив дідько прогулятись по болоті, любив колесити-хлюпотіти по ньому. А то візьме й зареве-зарегоче моторошним деренчливим сміхом й хто з нас, хлопчаків, знав тоді, що то гукає полохлива хохітва з недалекого пагорка?

Рогаті жукалки та довгоногі комарі-карамори грілися на листочках трав, на мілководді сновигали жучки-плавунці, у затінку лапастих водяних бур'янів шмигали пуголовки; різнобарвні метелики, найдивовижніших офарблень, перелітали з листочка на листочок, з квітки на квітку, гралися, жартували, відпочивали, склавши над спинками крильця, і знов розгортаючи їх; равлики, присмоктавшись до якоїсь трави, висмоктували її сік, Божа коровка повзла по білому кителю батька, красуні стрекози-коромисла ніжились під останнім промінням сонця, дикі бджілки збирали своє пахуче жниво з квіточок, гойдаючись, як у колисці, серед пелюстків, зловіщо гудів грізний шершень, ненажерливий ґедз кружляв вкруг голови, вишукуючи місце де йому краще вп'ятись; у затонах, у протоках, вздовж берега, похрустував сушняк очерету, сила гусениць повзала по ньому, а стемніє — буде він жаб'ячим майданом, звідти залунають серенади жабаків й млосне крохкання жаб.

Там, у гущині, буяло своє життя, свої радощі й горе, там, сховане від лихого людського ока, вило свої гнізда водолюбиве птаство, вирощувало там своїх діток, жило, бавилося, кохалося, полювало за мошвою й гусеницями, росло, старіло, а де вмирало, — ніхто не знав. Хруст, писк, вереск, щебет, висвисти, лопотання, скерготання, метушня. І мені, забобонному хлопчині, ставало моторошно: навіть серед білого дня не вгамується вирлоока болотяна нечисть, навіть удень озивається! А що ж уночі? І біляві вихри мої стобурчились від страху.

Коли ж наставала перелетна пора, — у степах вели журавлі хороводи під риденький ще, несміливий, стрекіт цвіркунів. У плавнях тоді, як ніколи, ставало шумно; перепочивала там перелетна птиця, що восени прямувала на південь, весною — на північ.

Літом гніздилася в нашому ставку найрізноманітніша птиця, а серед неї — дикі качки, чирки, лиски, у вербняку — кулики та бекаси-баранчики. На початку літа, качки, вивівши каченят, гордовито випливали з ними "в кільватерній колоні" на гладину ставка, ніби на оглядини; малесенькі каченятка здавались іграшками; вони ревно працювали лапками, рухали в такт голівками, неначе кланялись задку своєї мами, яка завше пливла попереду.

У спеку, на мільчині можна було побачити поважно похожаючих чорногузів, наших степових фламінґо, яких народ український прозивав по-різному: у нас — чорногузами, в інших місцях — лелеками, бузьками, буслями. Вони хлюпали по болоті, полюючи на жаб, на пуголовків, мимохідь ловили комах, витягали з-під землі червячків. А ось, у довгому дзьобі лелича звивалася гадюка, а може водяний вуж: плаз — найбільша ласощ чорногузова.

Серед очерету, на галявах-плесах пробували чаплі; вони шумно злітали при найменшому шурхоті й не раз плескотом своїх розмашистих крил, лякали нас мало не до напівнепритомности.

А на заході сонця! А за світання!

Коли сонце маєстатно спускалося до зеленого безмежжя степів, у плавнях піднімалась гомінка метушня; на різні лади-голоси перегукувалась птиця: щебетала, виспівувала, висвистувала, пускала трелі, сокотіла, крякала, сурмила й стогнала — всіх звуків не перелічити було; чулось метушливе порпання, ляскіт крил, сплески води.

Няня й тут допомагала мені своїми мудрими поясненнями:

— То, бач, стеляться пташки на ніч, спішаться помолитись доки сонце не зайшло, а сховається воно, — інший тут загосподарює, вигулькне із затону водяний, тоді їм не до молитви буде, тоді дідько разом з русалками на місяць молитиметься.

На світанку, з плавень лунав теж різноголосний птичий гомін, але звучав він зовсім поіншому, не заклопотано, а бадьоро, весело, життєрадісно.

Уночі ж над заснувшими плавнями йшли моторошні шуми, шурхоти, тяжкі зідхання, охання, ухання, белькотання, потріскування, похлюпування, джавкіт по болоту. З дна раптом вигулькувала бульба, чулось, булькання й тиха повідь, ні з того, ні з сього, починала брижитися, кругами розходились хвильки. Десь у верховітті вікових верб, обступавших став і греблю, ухаверготав сич; високо в небі стояв повновидий місяць, срібним поглядом своїм обходив плавні, гущу очерету, мочарі, порослі мшистими травами, таємничі затони й повідь ставка. Мла випарів слалася над ними; у цілковитім безвітрі, мла ця приймала інколи дивовижні форми; вона припадала до самої поверхні, повзла по ній, то піднімалася стовпом угору; звиваючись, повільно викручуючись й колихаючись, вона пливла в повітрі, осяяна місячним світлом. І така, беззвучно повзаюча по гладині, беззвучно ширяюча над нею, над очеретами, над мочарями, мла, здавалась нам привидами в саванах, що вели свій місячний танок над ставом; і не одним нам здавалось: у народі вірили, що це справді душі утоплеників, жертв русальчиних чар. Привиди кружляли над місцем свого трагічного скону, пнулись до місяця, сонця мертвих.

Ось тоді й випірнав із глибокого затону водяник, нічний владика плавень, щоб поласувати хрещеною душею, а поки її не знаходив, — задовольнявся всякою живою твар'ю. Виходив на греблю, сідав на стовбурі і, не мигаючи, довго дивився на місяць своїми страшними виряченими очима, виймав із гриви дудку й зачинав дудити; тинявся він теж по плавнях, бродив по болоті, плавав по ставку, никав по очеретах, хрустячи багаття. На гілках верб ніжились під місячним світлом русалки, ніжились і тихо співали, але чарівну, вабливу пісню русалчу чув лиш той, кому в ту ніч судилося втопитись.

Горішня частина тулуба у русалок була дівоча, а нижня — риб'яча. Сиділи вони на розгіллі, гойдалися, співали, своїх чарівних пісень, розчісуючи пишні зелені коси; і очі у них зелені, як у кішок, і миготіли в них холодні вогники; а спідня частина тіла мов серебром була облита, срібна луска так і вилискувалась, так і виблискувала; з ними й русалята — мавки бавилися, пустували, гралися в піжмурки з світлячками і сміх їхній — як булькіт струмочка.

Хай Бог боронить зустрінутись людині з русалками; вони, либонь, були небезпечніші самого водяного, зазіхали особливо на вродливих парубків: звабляють і залоскочуть, затягнуть у глибінь так, що ні сліду, ні помину не лишиться.

— А злий був дідько? — питав я няню.

— Цур вам, пек вам з обох боків, Колічка, хіба я знаю? Вся нечисть зла! Хто його раз бачив, — повік не забув, а вобчем од нечистого добра дарма сподіватись.

Так няня й не дала мені характеристики водяного дідька.

Проте бачив його наш старий дід-баштанник Карпо, бачила його й стара, зібгана вдвоє, бабка Маланка, матір нашого коваля Олекси. Дехто, як, наприклад, всевідуща молодиця Горпина, божилася, що зібгана вдвоє бабка не тільки бачила дідька, а й зналася з ним ближче, бо сама була відьмою; Горпина хрестилася й божилася, що на власні очі бачила у бабки хвоста; чорненький такий з пухнатою китичкою на кінці; якось бабка нагнулася, подув вітер, спідниця на спину, а хвіст шасть і виглянув з-під неї.

Дід Карпо малював водяного по-свойому, бабка Маланка — по-свойому, а, зрештою, малюнок обох був схожий.

Бабка Маланка оповідала, — і мороз пробігав по тілу од її оповідання, — що дідько був, властиво, велитенським жабаком. Уявіть собі жаб'ячого велетня, ідучого по-людському, дибки. Як жаба, й він зелений, лиснюче черево у нього гладеньке, пухке, біле в сірих краплинках, пика теж жаб'яча із страшними, витріщеними баньками: гляне й завороже; вуха — лопухами, махне ними й комарі врозтіч; замість пальців — рачачі клішні, замість волосся — буро-зелена грива куширу, такі ж борода й вуса, аж по коліна завдовшки, повіки червоні, а вії білі, перисті, як пір'ячко курчатка, замість брів гулі, лапи гусячі. А втім, бабка Маланка присягалася, що бачила на солончаку й другого дідька, лисого; збирав він там якесь чарівне зілля та все кхе-кхе по-старечому, недужо. І з того виходило б, що й водяні дідьки, як і ми, люди, старіють й лисіють, але вмирати не вмирають, бо, тільки запримітять смерть з косою, — гульк у свою печеру, де у них приховане чарівне квіття папороті, і з ним на поверх; заглядівши в клішні водяного чарівну квітку, смерть на сто літ від нього одступалася.

Над скронями водяник мав невеличкі ріжки, трохи менші чортячих, а зуби — як у щуки, й каміння розгризали. Дід Карпо, одначе, за-

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх кляс українських шкіл на еміґрації:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Четверте поправлене видання

Ціна: У Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-оїкляси

Третє поправлене й поширене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.20 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Читанка для 3-оїкляси

Друге збільшене видання (більший формат і виразніший та більший шрифт)

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої кляси

Друге поширене й поправлене видання (збільшено кількість сторінок, збільшено шрифт і формат сторінки).

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу. Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Фонетика й морфологія).

Підручник пристосований до українських еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

певняв, що бабка Маланка бреше, що ніяких рогів у водяного нема, що він комолий. От і дошукайтесь правди.

Коли співали русалки, дідько сідав на старий пень дуба, зрубаного ще за Богдановичів, і слухав, слухав, слухав, дивився, дивився на місяць, не міг надивитись на нього, а потім, як загудить у дуду, як завиє, як заскрегоче і шубовсть у воду й ну ганятися за тими русалками, що купались.

Ростом він з хлопчака-підлітка, але дужий такий, що ні одному борцеві його не здолати. І тут дід Карпо та бабка Маланка згідно оповідали, що років із тридцять тому, він живцем бугая затягнув у бездонну ковбаню і, разом з кістками, там його і зжер; згодом тільки роги та ратиці неводом витягли...

Ось про це й міркував я тоді, тримаючи батька за руку. З ним страшно не було, тільки моторошнувато. Не тямив я тоді, що коли дідько бугая здужав — батька й тим паче здужає, а мене на придачу...

Комарі, тим часом, уже не поодинці, а гуртом атакували нас. Вернулися назад, сіли в комфортабельний ридван, який возив ще моїх прабабусь та прадідів, і звернули в степ. Тато любив під вечір проїхатись степом, полюбуватись його простором.

Хліба вже наливались; високе жито перемежалося з ланами пшениці, ячменю, вівса й низьким мітлистим просом; де-не-де виднілися баштани з обов'язковими соняшниками й "пшінкою"-кукурудзою. Затиснувши в жмені колосся, батько роздивлявся чи нема кузьки та зони і, переконавшись, що нема, задоволено розтуляв пригорщ. Серед хлібів лелів кукіль, фіялковими гроснами обвивав стебла пшениці дикий горошок, червонів вовчий мак, синіли сокирки, блакитними голівками кланялись волошки.

А далі розкинулась цілина, цілинний незайманий степ; його не окинути було оком.

Шмигали шустрі ховрашки та польові миші-пільхи; полохливі зайці, перейнявшись панікою, одмахували кілька десятків сажнів, потім раптом зупинялись і, кумедно сівши на задні лапки, вже спокійно здалека слідкували за нами; про переляк вони вже встигли забути.

Повільно й урочисто заходило сонце, ніби поринало в лоно зеленого степу; спека вже давно не пашіла, святий Петро встиг уже загнати свої овечки в небесні кошари; згинули марева, розпливлися в серпанку далини, ніби їх і не було. А, між тим, удень колихали вони руїни "турецького" маяка, піднімали в повітря далекі ольвійські могили, показували нам всілякі дивенні таємниці: то корабель над синім обрієм плив у небі, то якісь будови об'являлися, ліси, буцім то гори; і все те неначе на хвилях виступає, то чітко, то затуманено. А святий Петро в іншім місці вівці свої попасав, переганяв отари; розійшлись вони по Божих небесних степах блакитнотравних, широких, а до грішної землі не торкаються. У моїй дитячій уяві, марева завше бували вабливо-чарівною таємницею; таємниця та мене й приголомшувала й манила до себе, а разом викликала якийсь містичний трепет. Мене так нестримно тягло побувати в тих дивних, прекрасних краях, що, одного разу, я таки рушив у дорогу верхи, попрямувавши до високої, плаваючої в повітрі, могили, якої я раніше ніколи не бачив. За тією могилою мерехтіло, миготіло, ніби ворушилось, не то місто якесь казкове з високими вежами, не то ціла ескадра кораблів, не то комонне військо з маючими прапорами. Рушив я навпростець степом, їхав, їхав та так до плаваючої в небі могили й не доїхав, бо зненацька і могила, і та казкова таємниця, що мерехтіла за нею, потонули в блакиті.

І повернув я назад свого вахлачка Мишку, і сумно мені враз стало, так я затужив за незнаними далями, таку прикрість, незаслужену образу відчув, що вона взяла та й сховалася од мене, що тут же на допомогу мені прийшла фантазія. На її крилах я облетів усі маривні казкові краї, міста, палаци, замки, небесні затоки, усе те маривне дивовижжя, за яким марно ганявся на коникові. Не розумів я тоді, що й без тих маривних казок, я жив у іншій казці, в іншій феерії: — в наших широких степах, серед непорушеної, Богом створеної природи.

Спокійно-величній був наш степ зі своїми похмурими могилами, зі змієстими балками, з нетрями яруг, байраків та прибережних лісів, з левадами й плавнями, з хащами терництц, з повільно плинучими ріками, із затишними ставками в обіймах верб та очерету; кликав-вабив він у свої безмежні далі. Скільки таємниць ховав він у своїм лоні, скільки людських радощів і горя покрив своїм зеленим килимом, рясно уквітчав усю славу колишню й кості тих, що славу ту своїми муками здобували.

Байдужий до всього Час приспав Забуттям усе минуле, а велику арену його розорав плугами —

Все йде, все минає,
І краю немає...

Я вдивляюсь у туманіючу далину і мені здається, що там, за пологими перекатами, замаячили вершники. Чи не татарські то чамбули крадуться степами? Чи не запорозькі то списники розгорнули лави? Саме ті запорожці, про яких оповідав нам вчора увечері тато в саду, під п'ятисотлітніми дубами.

Але степ мовчав, знесилений денною спекою; під тихим подувом вечірнього леготу піднімалась зниділа трава. Поскрипував ридван, колисався з боку на бік, пірнав у вибоїни; форкали вороні рисаки: Мазепа й Чортомлик, зривали придорожні колоски.

Примара туманіючої далини не наближалась; таємні вершники йшли походом вздовж краєвиду і хоч як я напружував зір, так і не зміг розгадати чи то татари, чи запорожці.

Тато закурив дві цигарки, одну з них дав Кості і скоса глянув на мене:

— Що там, Микосю?

— Їздці якісь аж он там, сила їх!

— Де?

— А ондечки, — показав я рукою, — на самім краю землі, де туман стелеться... Чи не козаки то, часом?

Тато оглянув степ:

— Що ж, може воно й так... Ось вийдемо на ту могилу й подивимось.

Костя зупинив коней. Ми вийшли з фаетону й попростували до недалекої могили по високій траві. Ох, як же вона пахла, як голосно стрекотали в ній коники! Тато взяв мене за руку. Я й досі бачу ту смугляву батькову руку, відчуваю її на своїй, а ось назву тієї могили забув: пам'ять — примхлива пані!

Виступили на круту могилу; тато сильно засапався, ледве переводив дух. А комонні загони все йшли та йшли вздовж обрію, неначе котилися хвилями і зникали раптом там, де небо єдналося зі степом, ніби крізь землю провалювались чи розпливалися в небі. Нарешті, тато повними грудьми вдихнув запашне повітря й розглянувся на всі сторони.

— Бачиш, батюсічко?

— Авжеж, дитинко! То випари клубами линуть, Туман стелиться. — І, помітивши, що тією прозою розчарував мене, мої дитячі химери, додав: — А може й справді то козаки; толокли колись козацькі коні ці округи!

— Куди ж вони йдуть?

— У вирій козачий, серце; там усе славне лицарське товариство лягло спочити по трудах бранних.

— А коні їхні теж?

— Ну розуміється! Де козак, там і кінь його, з конем козак ніколи не розлучається, навіть у могилі.

— Ти кажеш їдуть у Вирій, а де ж Вирій їх? Ти оповідав, що пташки теж у Вирій летять.

— Пташки — у свій, а козаки — у свій.

— Хіба є козачий Вирій?

— Є!

— Де ж він?

Тато помовчав, подумав, потім, широким помахом руки, обвів округу:

— Козачий Вирій, Микосю, ось тут, у степах, у цій ось могилі, скрізь, де трава зеленіє, де тирса шумить, де балки та байраки в'ються; вся степова Україна козачий Вирій! Криє його запашний килим зелених трав, колосисті лани царини. Тут скрізь і лягло спочити лицарство наше і добре йому спиться під уколисливий спів цвіркунів, шелест тирси.

Сонце зайшло, лишивши на небосхилі рожеву заграву; далечінь затяглася вечірнім серпанком, сиза мла заволокла козацькі лави, голосно залунав над степом хорал цвіркунів, легенький вітерець ішов хвилями по тирсі.

Верталися додому вже смерком. Небо засіювалось самоцвітами-зірками, стих легіт, бреніли арфи цвіркунів:

В чистім полі тирса шумить,
Катран зеленіє,
В чистім полі своя воля,
Що й серце німіє...

Поскрипування, похитування ридвану й ті арфи степові наслали на мене сон. Прикурнувши під боком у батька, я проспав всю дальшу дорогу й прокинувся тільки тоді, коли коні зупинилися коло ганку. З фаетону мене обережно виніс наш старий лакей Пантелей і я опинився в ясно освітленій гасовими лямпами їдальні. Милі голоси, любі обличчя мами, батька, старенької няні...

На згасаючій плиті виводе мій Орфей чарівні рулади і цілий рій, викликаних ними спогадів кружляє у плавному хороводі; неначе в'януче листя клена в тихий, похмурий день пізньої осени, вони нечутно осипаються вкруг мене, стикають і розминаючись, з'являючись й щезаючи назавжди...

Я чую розмірний, задумливий шуміт вікових дубів богданівського саду, курликання над степом відлітаючих на південь журавлів, дзвінкі трелі, потопаючих у небесній блакиті, жайворонків, ні з чим незрівнимий вечірній хорал цвіркунів.

Я бачу своє дитинство, свою юність, свою, запропащену лихоліттям, молодість. На мить переді мною розгортається панорама нашого широкого Богу з біжучими білопінними баранцями хвиль; кланяючись пухнастими султанами, шумить очерет, кигикають мартини й буруни, гулко штурмуючи беріг, відринають назад...

Кінець.

ВЕЛИКА МЕБЛЬОВА КРАМНИЦЯ БУРЛАКОВА

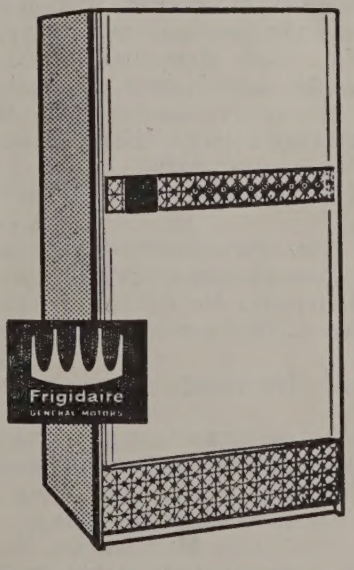

ХОЛОДІЛЬНИК МАРКИ FRIGIDAIRE

Великий вибір хатніх і конторських меблів.
Електричні прилади та інше.
Читачам "Нових Днів" — спеціяльна увага і знижка

BURLACOFF'S FURNITURE
619 Queen St. W.
Toronto, Canada.
Tel.: EM 8-6812

М. САМОВИДЕЦЬ

Крик із неволі

До кімнати заходить Ольга Михайлівна Шавлій, учителька середньої школи, знервована, в тяжкому розпачі. За нею поспішає учитель природознавства тієї ж школи Василь Петрович Волощук, немолодий з густою вже посивілою чуприною чоловік.

— А-ах! Який жах! Усі колеґи голосували, щоб виключити мене із спілки вчителів.

— Не колеґи, Ольго Михайлівно, — потішав Волощук. — Руками колеґ голосують Шакалови, Москва. Ніхто не може зробити інакше. Незабаром так зробите й ви.

— Я цього не зроблю, — роздратовано висмикнула Ольга Михайлівна хустину з лівого рукава сукні.

— Не зарікайтесь. Зробите.

— Ніколи!..

— Не запевняйте, Ольго Михайлівно.

— Василю Петровичу, — благально звертається Шавлій до Волощука. — Ми завжди вас поважали. Маємо за найближчого нашого друга. Без вас ми почували себе самотніми. Я боюся... Я жахаюся, що відтепер почну думати про вас інакше.

— Думайте, що хочете. Ганьте, женіть, зневажайте. Але в ці хвилини я не смію покинути вас. Людина в розпуці сліпне. Один несвідомий крок і вона... гине. В ім'я порятунку ви мусите...

— Облиште. Молю вас. Я цього ніколи не зроблю. На найстрашніші муки піду. На канали, в Сибір... Але відмовитись від чоловіка... О-о!.. Ні-ні! Ніколи! Ніколи, ніколи!

— Це не врятує вашої долі. Ще більше ускладнить вашу справу. Швидше штовхне всю вашу сім'ю до катастрофи.

— Ах! — махнула рукою Шавлій. — Хіба не однаково?

— Не однаково. Зрозумійте мене, дорога. Про Гната Максимовича офіційно оголосили як про ворога народу. Не взяли до в'язниці передачі. Можливо... його вже немає в нашому місті...

— А-ах!.. Не говоріть мені цього... Не гово-ріть!

Ольга Михайлівна падає на стіл і заходиться довгим розпачливим риданням. Волощук тихо підходить до неї й по-батьківському кладе свої руки їй на плечі, чуло вмовляючи.

— Дорога Ольго Михайлівно. Не мучте себе. Годі. Ми перенаситили катів своїми стражданнями. Не робімо їм втіхи з наших мук. Нашими сльозами вони місять багно.

— Коли ж розум безсилий загальмувати пошматовані нерви, розбиті почуття, знівечену волю.

— Будьте мужні. Перетворіть гарячі сльози на кригу. Нехай це буде тверезим вислідом по довгих шуканнях шляхів за чужими дороговказами. Кожний день пожирає нові жертви. Ми не маємо права допомагати ворогам навіть своїми сльозами. Потрібно якнайшвидше офіційно зректися...

— Покиньмо про це, — схопилася з місця з місця, простягає руку до Волощука. — Благаю вас!

— Вислухайте мене до кінця, — заспокоює Волощук.

— Боже! — ламає руки. — Я не знала, що ви такий жорстокий.

— Так, так, так! Я жорстоким стаю, наче кат. Такими нас робить свобода, з'їдена деспотами-тиранами. Нам вивернули душі. Нашу людяність отруїли жовчю ненависти. І єдину іскру ще людського, не зотлілого у моїй душі, я віддам вам і вашим дітям, Ольго Михайлівно.

— Спасибі... — розчулено. — Я, мабуть, збожеволіла б, коли б у ці хвилини вас не було коло мене.

— У тяжкі хвилини ми не маємо права тратити рівноваги.

— Яке вже там право? У чому? Перед ким?

— Перед своїм народом.

— Перед народом? — безнадійно. — До краю зламаним?

— Але не вбитим.

— Знищеним... безсильним... безвольним...

— Ні, ні, ні! — палко заперечує Волощук. — Не безвольним, а безмовним у сліпому куті. Чи ви коли поринали у безодню їхнього мовчання? Довгого, холодного. Як мовчать раби до слушного часу, стримуючи в серці вогонь помсти й ненависти. Народ мучиться у мовчанні. Хто ж світові розкаже про ці муки? Хто врятує людство від грядущого кошмару? Хто? Наші діти, Ольго Михайлівно. Я розумію — це не легко. Та, може, у цих жертвах криється народу нашого визволення. А порятунок ваших дітей лежить на терезах відмови від Гната Максимовича.

— Боже! І ви мене штовхаєте на цей шлях?

— Підпишете ви чи ні, це долі Гната Максимовича не змінить, — запевняв Волощук. — Його засуджено. Ваше ж відречення...

— Яка ганьба! Боже, яка ганьба?!

— Так, так, ганьба. Небувала, нечувана. Але ганьба не вам, а насильникам свободи. Убивникам людини. Ганьба руїнникам країни, сім'ї, законів, права і правди...

— Це понад мої сили, — непевним голосом заперечувала Шавлій. — Я не можу цього зробити. Не можу. Щоб я... дружина, сама оганьбила мужа тавром "ворога народу"? Чоловіка, що вийшов з-під селянської стріхи... Жив для народу. Ах! Який це жах! Розумом не можна збагнути... Цього ніколи мені не простить ніхто.

— Ольго Михайлівно! Зрозумійте, дорога.

---

*) **Уривок з другої дії драми з життя підрадянського студенства "Епілог прийде", нагородженої на літературному конкурсі Союзу Ук-их Організацій в Австралії.**

Народ наш нап'яв на себе маску. Віру свою береже у глибині душі. Життя штовхає всіх іти на меч з мечем. На брехню з брехнею. Наші брати гинуть у льохах, на каналах, по тундрах. Рятуймо ж людину хоч тут, і вона витягне святу правду на світ.

— Я цілком знищена, розбита. Ні до чого не здатна...

— Не зробити цього — то, значить, тільки збільшите собою і дітьми вашими в'язниці невинних жертв. Сьогодні вас викинули із спілки. Завтра не пустять до школи. Позбавлять шматка хліба й тісного чужого кутка. На кожному кроці за вами стежитимуть очі Шакалових. Силоміць відберуть від вас ваших дітей. Розвіють усіх по світу. Бе зсліду... без слова... навіки...

— А-а! Я втрачу розум.

— Опануйте себе, — заспокоював Волощук. — Відпочиньте і... обміркуйте. Це єдиний шлях до порятунку вас із дітьми. За всі прикрощі, вчинені вам, вибачте мене і простіть. Я бажаю вам тільки полегші й добра. При першій потребі я готовий вам у всьому, чим зможу, допомогти. Гукайте на мене.

— Дякую, Василю Петровичу. Заходьте. Я боюся надовго лишатися насамоті.

— Добре, дорога Ольго Михайлівно. Заходитиму. Мені вже нічого лякатися, нічого губити. Тільки й маєтку, що пошарпана душа. Бувайте здорові. Кріпіться.

Ольга Михайлівна лишилася одна. Не знайде собі місця. Безліч тяжких думок і питань шматують їй душу, болить голова.

— Що робити? — Ламає руки. — Де взяти сили стерпіти ці муки? Куди подітися з дітьми? Що їх жде? Осуд, впоювання ненависти до батьків? Самота, голод, сніги, зима... (Стинається). Боже! Де ж край тортурам? — Бере з писемного стола фото свого чоловіка. — Що сталося з тобою? Де ти? Чи ти знаєш, що я з дітьми стаю на край безодні? Ще трохи і я впаду... Що мені робити?

Пильно вдивляється в портрет, у кожній рисі намагається відтворити живий образ чоловіка. Розпалена уява доходить до межі, за якою губиться самоконтроля. Вона ніби чує Шавліїв голос за собою: — Не муч себе, люба Олю... Рятуй дітей...

— Гнате! — нестямно скрикує Ольга Михайлівна й кидається до вікна, спинилась, прислухаючись до чогось ніби в самій собі. — Що це зі мною? Марю? Сплю? Я ніби чула Гнатів голос? Так, так, так! Його голос... А може? — Озирається, тре рукою чоло, ніби щось пригадує. — Може мій розум кидає мене? А діти ж! Діти мої! — Жасно кричить. — Ні, ні, ні! Не хочу! Не можу! Я мушу жити! Я мушу рятувати дітей! Так, так! Рятувати! Але як?! — Істерично питає. — Хто мені скаже, як рятувати дітей? — Тяжко падає коло столу навколішки, вириваючи з кожним словом своєї душі скаргу-молитву. — Боже! Я вже не маю сили боротися з жахливими думками. Вони пожирають моє серце. Прости мене! Не для розкошів я потопаю у страшному грісі. З любови до дітей так низько падаю. Життя моє розбите... Зламана душа... Молю ж Тебе, Спасителю Єдиний! Подай мені сили у хвилини найстрашнішого мого злочину... Без цього я не здолаю вчинити присуд над батьком і чоловіком.

Схиляється головою на руки й довго безголосно ридає. Потім рішуче встає, бере папір, атрамент, сідає до столу й пише, раз-за-разом витираючи хусткою очі. Увіходять Наталя й Маріянна, чорнява й білява сестри, що закінчили десятирічку й збиралися на іспити до університету, але напередодні НКВД заарештувало їхнього батька, Гната Максимовича, і їхні наміри розбито вщент. Вони спиняються на порозі. Ольга Михайлівна їх не помічає. Вони тихо підходять до матері й стають обабіч неї.

— Що з тобою, мамочко? Ти знову плачеш?

— Маріянно, Наталю... — намагаючись бути спокійною, з сумом ув очах, звертається до дітей мати. — Ви вже дорослі. Мусите розуміти. Для вашого добра. Щоб могли ви далі жити... вчитися... Ми повинні відректися від батька...

Наталя й Маріянна падають на коліна коло матері, обіймають її, хапають за руки, цілують, молять.

— Мамо! Мамочко! Молимо тебе! Не треба!..

— Батько наш... ворог народу...

— Не говори так, — ще з більшим розпачем закричали дочки. — Неправда! Наш тато любить народ! Мамочко, не відрікаймось! Не робімо цього! — Обіймаючи матір, заходяться риданням. З радіоголосника, що висить у кутку на стіні, ледве чутно мелодію пісні "Широка страна моя родная". Ольга Михайлівна встає з стільця, підводить Маріянну й Наталю, витирає їм хусткою очі, ледве стримуючись, щоб не заридати самій.

— Не плачте, діти. Нехай наші сльози впадуть вічним прокляттям на ката... що ціною ганьби й неслави дарує нам страдницьке життя... Підписуйте, мої любі... Це тільки так... Про людей... Але з душі, — ледве говорить, — ми не викинемо батька ніколи... ніколи, діти... Нехай Господь нам буде в цьому свідок і суддя.

Маріянна тремтячою рукою бере ручку з пером.

— О, мамо, мамочко! Як страшно робити цей гріх проти батька!

Перо падає з Маріянниних рук. Пісню чути голосніше: "Я страни другой такой не знаю, где так вольно дишет человек". Ольга Михайлівна стенулась, блиснула якимсь диким поглядом, хапає зі столу заяву, рве на шматки, кидає на підлогу, поривається до радіоголосника, зриває з стіни, топче ногами.

Діти кидаються до матері.

— Мамочко! Що з тобою? Не треба!

Ольга Михайлівна, непритомніючи, падає дочкам на руки.

Найшвидша і найдешевша в Торонті
ПЕРЕВОЗКА ХАТНІХ РЕЧЕЙ І МЕБЛІВ
В разі потреби телефонуйте:
А. Максимлюк — LE 3-3724

ЛІТЕРАТУРА В ПОНЕВОЛЕНІЙ УКРАЇНІ

ШЕСТИДЕСЯТИРІЧЧЯ СЕМЕНА СКЛЯРЕНКА

(Біографічна довідка)

Семен Дмитрович Скляренко, відомий романіст, народився в с. Прохорівці на Полтавщині (Прохорівка — напроти Канева) 1 вересня 1961 року. Перший його роман "Тиха пристань" вийшов у 1929 р., хоч літературну діяльність він розпочав ще десь у 1918 році, видрукувавши в золотоніській газеті свої перші вірші. У 20-их роках друкував нариси й оповідання в київському журналі "Глобус".

У 30-их роках С. Скляренко видав кілька книг: "Матрос Ісай", "Бурун", "Помилка", "Страх", "Пролог", "Радість людського існування" і роман, який остаточно здобув собі признання й популярність, — "Шлях на Київ". "Шлях на Київ" — велика трилогія на тему громадянської війни в Україні, у якій Семен Скляренко класично перекрутив історичні факти, обертаючи все шиворот-навиворот (як було угодно окупантові!), чим дуже догодив "партії і правітельству". А оскільки С. Скляренко є не тільки літературно грамотною і здібною людиною, а має ще й те, що ми звемо культурою мови, то його роман "Шлях на Київ" давно проголошено одним з найкращих романів у підрадянській українській літературі.

Звичайно, що не одна така "літературна перлина" вже пішла на смітник, хочби ті, що були присвячені Сталінові. Піде на смітник і Скляренків "Шлях на Київ", бо рано чи пізно, а фальшування історії буде викрито і з цієї "соцреалістичної перлини" нічого не лишиться. Це питання тільки часу.

Пізніше видані ще такі твори С. Скляренка: "Вітер з гір", "Легендарний начдив", "Рапорт", "Орлині крила", "Карпати", "Хазяїни". Багато з творів С. Скляренка перекладено мовами "народних демократій", в тім числі німецькою, польською, чеською тощо.

Та не це все, звичайно, примусило нас нагадати нашим читачам про існування Семена Скляренка. Спонукою для цього став останній його історичний роман "Святослав", знайомий уже нашим читачам. "Святослав" дуже популярний роман не тільки в Україні, а й на еміґрації, особливо серед молоді.

Наша історична белетристика, особливо з часів княжої доби, фактично перебуває ще в пелюшках. Тому Скляренків "Святослав" може стати добрим початком, хоч має чимало хиб, про які в свій час писав В. Сварог у нашому ж журналі. С. Скляренко до цієї своєї праці поставився дуже поважно. Він роками вивчав добу, історичні події, побут і мову того часу. Все це позначилось на романі. Його "Святослав", як висловлюється О. Гамалія ("Літературна Газета, 5. 9. 61 р., Київ), "усіх вразив сміливо обороною темою, епічною маштабністю і багатопляновістю сюжету, монументальністю оповіді, високою естетичною наснаженістю твору, його винятково багатющою мовною стихією".

До цього, либонь, не треба нічого додавати. Заперечити щось тут також важко — роман "Святослав" є справді якісною появою в нашій літературі.

Тепер С. Скляренко працює над новим історичним твором з тієї ж доби — "Володимир". Можна сподіватись, що "Володимир" не буде гіршим від "Святослава", бо письменник уже увійшов, як кажуть, у добу, вивчив матеріял, урахував завваги критики й читачів до "Святослава".

С. Скляренкові 60 років. Це вік, у якому великі мистці дають справді великі твори. Побажаємо ж йому творчих успіхів, побажаємо йому дати нашому народові хоч кілька творів, які не тільки направили б шкоду, яку він заподіяв нашій нації своєю писаниною на замовлення "партії і правітельства", а й дали б змогу його нащадкам із вдячністю згадати його ім'я між визначними українськими письменниками чорної доби російської окупації.

Нижче друкуємо уривок з недрукованого роману "Володимир", який ми передруковуємо з київської "Літературної Газети" від 3 вересня 1961 р.

Семен СКЛЯРЕНКО

Володимир і Рогніда

(Уривок з нового роману "Володимир")

ПЕРШОГО ж вечора, прибувши до Києва, князь Володимир пішов до Рогніди — він не міг мучитись і страждати, хотів говорити одверто, як їм тепер бути.

Рогніда знала, що сталось з князем Володимиром у Херсонесі. Вона не допитувалась у когось про це — боярині, воєводші, навіть слуги говорили, що князь уклав з ромеями в Херсонесі мир, узяв собі жону — василісу і сам став василевсом. Тепер князь вже приїхав з комонним воїнством до Києва, а цариця Анна їде на лодіях.

Рогніда зрозуміла, тільки Володимир переступив поріг світлиці, чого він прийшов у цю вечорову годину до неї, вона знала, що рано чи пізно між ними має відбутись розмова, не думала тільки, що станеться все це так швидко.

Непокоїло княгиню й те, що про події в Херсонесі вже довідались, либонь, і діти, кілька днів вони уникали її, і не тому, що не хотіли з нею говорити. Ні, вони не знали, що сказати матері, як допомогти їй у великому родинному горі.

Особливо хвилювався син Ярослав, раз і другий він заходив до неї, але мовчав. Якось мати загледіла на очах його сльози; три дні тому Ярослав поїхав у розпуці на лови за Дніпро і там пошкодив ногу, лежав тут же, в темряві, в палаті поряд.

Однак зараз думати про це не довелось — князь Володимир стояв біля порога — у темному одязі, у якому, либонь, ходив на брань, з мечем

біля пояса, з непокритою головою — тільки стомлений, худий.

— Добрий вечір тобі, Рогнідо!

— Добрий вечір і тобі, Володимире...

Він не пішов до неї, не обняв і не поцілував, як раніше, а повільно ступив уперед, сів так важко на лаві, що меч загримів по підлозі, спер голову на руки.

— Я прийшов до тебе говорити...

— Що ж, говорити, Володимире, я давно вже цього ждала.

— Буду одвертий, Рогнідо... Сталось те, чого не хотів, про що не думав...

— Дивуюсь, що так говориш, — відповіла на це Рогніда. — Ти, пригадую, хотів перемогти Візантію — і от переміг, ти хотів стати нарівні з імператорами — і нині називаєшся василевсом, ти думав охрестити Русь — і охрестиш її...

— Тобі, бачу, — спробув посміхнутись Володимир, — достоменно відомо, що сталось у Херсонесі, але одного ти не знаєш...

— Ні, Володимире, — сказала Рогніда, — і це єдине я знаю — ти василевс, бо став мужем василіси Анни... Спасибі тобі, Володимире, що не привіз її одразу сюди, а сам приїхав раніше — велика Гора, але тобі з двома жонами тут було б тісно... Боже мій, Боже мій, — з великим болем сказала Рогніда, — ти й колись приїхав один на Гору, а мене покликав пізніше, нині цариця Анна їде десь у лодії, ти ж тут вирішуєш свою долю.

— Ти глузуєш з мене, Рогнідо?..

— Ні, я ніколи, вір мені, не глузувала з тебе, просто говорю про суєтний світ — який він безжальний і жорстокий.

— Невже ти думаєш, що мені легко жити в цьому світі?

— Ні, василевсе Володимире, не думаю, щоб тобі було легко жити, якщо колись люди взнають твоє життя, вони здригнуться...

— І проклянуть? — запитав Володимир.

— Ні, не проклянуть, бо ти більше, ніж себе, любиш Русь, а за це можна все простити й забути... І я, Володимире, розумію, знаю, ти довго мучився й страждав. Мусиш іти супроти ромеїв. Мусиш укласти з ними ряд новий. Мусиш і християнство прийняти...

Вона замовкла.

— Мусив ти, Володимире, і василевсом стати, одягти корону, ти — достойний ним бути, інакше ти не був би і руським князем... Пригадуєш, коли йшов на брань супроти ромеїв, ми з тобою розмовляли про це...

— Пригадую, — тихо промовив Володимир.

— Одного не розумію, — закінчила Рогніда, — як міг ти, мене жоною мавши, мислити про іншу, нічого мені не сказавши, взяти нову, ще одну жону?

— Рогнідо! — приклавши руку до серця, відповів він. — Коли я йшов на брань, ні про яку царівну не мислив, укладаючи ряд з імператорами, про це й не думав, але грецькі імператори суть лживі і хитрі, я їм не вірив і не вірю, через що зажадав у них руки царівни Анни...

— Видно, дуже бояться тебе імператори, якщо згодились дати свою сестру... Але Анні ти віриш?

Похмурий і суворий Володимир коротко сказав:

— Нарікши її своєю жоною, не можу й не хочу про неї говорити...

Вона зрозуміла й відчула біль душі гордого Володимира, що не зраджував свого слова.

— Пробач, Володимире, — промовила Рогніда. — Я нібито забула, що вже сталось. Гаразд, не будемо говорити про неї... Але про себе самого скажеш?

— Про себе? Скажу...

— Тоді скажи мені правду і не бійся, якою б жорстокою вона не була для мене. Ти любиш царівну Анну?

Володимир мовчав, заплющивши очі й стиснувши уста, потім подивився на Рогніду і промовив:

— Бачиш, я довго думав, раніше ніж відповісти тобі, бо... про такі речі звичайно не запитують. Але ні, ти, Рогнідо, маєш право й повинна була запитати мене про це...

Він знову замовк, йому важко було говорити правду так, щоб вона зрозуміла його і не так суворо осудила, їй ці слова були потрібні, щоб полегшити рану серця.

— Гаразд, — закінчив Володимир свої думи, — я шукав не красоти її, бо ніколи до того її не бачив. Але, угледівши Анну, був вражений її красою. Проте, вір мені, не любив і нині не люблю її. Жахаюсь того, що сталось, коли б сила — повернув усе всп'ять... От я тобі й сказав правду.

— Ні! — рішуче відповіла Рогніда, — як не повернути всп'ять Дніпра, так не повернути життя і щастя. Ти зробив імперією Русь, сам став василевсом, маєш жоною грецьку василісу, але... — вона затялась, — мені тебе шкода.

— Рогнідо! — крикнув він. — Ти можеш усе говорити мені, у твоїх словах токмо правда... Але не кажи, що шкодуєш мене, я не тільки василевс, а й людина.

— А я більше й не говоритиму про це, бо все сказала...

— Як усе? Що ж робити мені?

МИРОСЛАВ СКАЛА-СТАРИЦЬКИЙ
перший тенор Королівської Опери "Ля Моне" в Брюсселі, соліст західньо-европейських театрів
дасть
Тільки один концерт
у:
ВАНКУВЕРІ — 8 жовтня,
САСКАТУНІ: — 15 жовтня,
ФОРТ ВІЛЛІЯМІ — 22 жовтня,
ТОРОНТІ — 28 жовтня,
ОТТАВІ — 5 листопада.
За точнішими даними відносно назв заль і початків концертів слідкувати у місцевій пресі, оголошеннях, летючках та афішах.

— Навіщо запитуєш мене про це? Ти сам обирав свій шлях у житті, я не заважатиму тобі, піду з Гори.

— Так, — зітхнув він, — тепер я розумію, що сталось, — мушу сам віднині тут мучитись і страждати, ти покинеш мене...

— Не я зробила це, а ти, Володимире.

— І це розумію...

Настало мовчання — важке, болюче. Двом, донедавна рідним, близьким людям, було що сказати, душі їх у останньому пориві рвались одна до одної, як ніколи, мабуть, відчували потребу говорити. Але вони вже нічого не могли сказати — суворе життя поставило мур між ними, розривало навіки.

Князь Володимир перший порушив нестерпне мовчання.

— Рогнідо! — з одчаєм, від наболілого серця почав він. — Прости, винен я, сам відповім за все... Але дозволь мені одне — подбати, аби ти не мучилась, не страждала...

— Чим тепер можеш допомогти мені?

— Їдь, Рогнідо, в город отця твого Полотськ, дарую тобі всю цю землю.

— Ти дуже щедрий, Володимире, — гірко засміялась Рогніда. — Але як піду я в город отця мого, що скажуть тамтешні люди?.. Колись у Полотську мені було так добре, затишно, нині буде важко, як ніде.

— Тоді, молю, візьми собі один з городів, одбери від вельмож моїх, єгоже хощешь, дам тобі золото, срібло...

— Ні, — рішуче відповіла Рогніда, — взяти в тебе город, бути рабою твоєю, земного василевса, не можу; мати під собою твоїх вельмож такожде не хочу, будуть убо вони рабами мені; золото і срібло — ні, за них не купиш спокою душі. І якщо, Володимире, ти сам хочеш царство земне й небесне восприяти, то на землі царства не шукаю, але унівеститись Христові прагну, — може, хоч після смерти душа моя матиме тишу, спокій, любов...

— Що ти замислила?

— Невже не розумієш, Володимире? Хочу постригтись у чернечий образ.

— У чернечий образ? — вирвалось у нього. — Ні, ти не можеш, не смієш так робити...

Рогніда враз змінилась, очі її стали суворими і грізними, обличчя вкрай блідим, просто білим.

— Чому ти цього не хочеш?

— Жона моя — черниця в городі Києві, де я сиджу князем?! Ні, це буде більше від моїх і твоїх сил, Рогнідо!

— Марно ти боїшся, Володимире! Я ж бо вже не жона тобі, а стати черницею хочу не для світу, а для серця свого; все роблю для того, щоб легше було тобі, прагну спокою й тиші, ти ж і цього не хочеш мені дати? Жорстокий ти, несправедливий василевс! Тоді... тоді убий моє тіло, як убив душу...

Це була остання, либонь, краплина, яка вкрай наповнила чашу гіркої образи Рогніди, вона впала на коліна, обхопила руками голову, застогнала:

— Вийми меч із піхов, убий мене, убий!

Саме в цю хвилину раптом розчинилися двері з світлиці поруч, і на порозі став княжич Ярослав.

Він був надзвичайно блідий, одягнутий тільки в довгу білу сорочку, спирався на меч.

— Мамо! — крикнув Ярослав. — Хто тебе хоче вбити, чому ти стала на коліна?

Нестримний і рішучий, він вихопив меча із піхов.

— Ярославе! Сину! — заволала Рогніда, підвівшись з колін. — Як ти міг встати з поламаною ногою?.. Дай мені руку, я одведу тебе до ложа.

— Але ж я чув крик, бачив тебе поверженою на колінах, це батько хоче тебе вбити...

— Ні, сину, ні, — відповіла вона. — Він мене не вбивав, не хотів, не хоче вбити... Ми тільки говорили з ним, чуєш, говорили. Іди, сину, благаю тебе... — вона схопила його під руки, силою одвела до дверей.

Володимир стояв увесь цей час біля вікна, дивився на Дніпро й коси, але не бачив їх, коли ж обернувся, сина в світлиці вже не було, а Рогніда, схиливши голову на руки, сиділа на лаві біля столу.

Дуже повільно Володимир ступив до неї. Він знав вдачу Рогніди — щось вирішивши, вона ніколи не змінювала свого слова. А хіба він сам щось міг змінити?! Отже, це хвилина прощання, вже довіку їм тепер не зустрічатись, не бачитись...

— Прощай, Рогнідо! — тихо промовив Володимир. — Прости мене й роби, як сама хочеш.

З уст її зірвалось одне тільки слово:

— Прощай!

ВЦЮ НІЧ княгиня Рогніда не лягала спати. На Горі погасли вогні, з-за Дніпра, відбиваючись жовтим колом на плесі, виплив місяць. Київ, передграддя, Поділ оповила глибока тиша, час від часу її порушували голоси сторожів на городницях та крики заблукалих птахів на просередах і косах Дніпра, — все, здавалося, спало — земля, вода й небо.

Тільки Рогніда не спала — вона сиділа біля розчиненого вікна у своїй спочивальні, дивилась на стіни города, кручі Дніпра, далекі ліси й луки, але нічого не бачила; дослухалась до притишених шумів і голосів ночі — й нічого не чула; безліч думок пропливали в її голові — безрадісні, сумні, невтішні.

Рогніда згадувала, як у далекі дні своєї молодости щиро полюбила князя Володимира і, ніби дорогоцінний дарунок, все життя носила цю любов у своєму серці.

Є на світі різна любов — одні поринають у неї, але швидко пересвідчуються, що це тільки лжа й обман; інші люблять так буряно і з таким жаром серця, що в тому вогні згоряють; щасливі ті, кому доля судила тиху зовні, спокійну, але невгасиму любов — вона, як сонячне проміння, зігріває серця живучих...

Рогніда полюбила князя Володимира несподівано, після великої бурі, коли в неї нікого й нічого не лишилось у світі, коли, як здавалося,

їй вже краще було й не жити, — тоді перед нею з'явився той, кого вона напередодні тільки ненавиділа й проклинала, хто вбив її батька й братів, але хто виявився набагато кращим, справедливішим, дужчим, ніж інші люди.

Вона віддала йому все, що мала, — дівоцтво, красу, серце, полюбила так, що забула гіркоту втрати батька й братів, покинула отчий дім, пішла за коханим і згодна була йти поруч — ким би він не був — на життя чи смерть, це не було безумство, ні, це була справжня любов.

Єдине, чого в них не вистачало й що пізніше завжди боляче ранило серце Рогніди: вона не сказала йому тоді про свою безмежну, пристрасну любов, князь Володимир — суворий воїн — князь — не зумів сказати їй про себе, — втім, чи мусять люди неодмінно про це говорити: любов освячує життя, життя утверджає любов!

А хіба життя не утвердило їхньої любови? Двадцять п'ять літ — о, як це багато, а всі ж ці літа вони жили в турботах і невпинному труді, князь Володимир ходив у походи, вона була йому вірною жоною, княгинею, господинею великого й багатого дому, матір'ю живих і мертвих дітей...

Цього, здавалося, було й досить, щоб дожити життя, князь Володимир досягнув усього, що хотів, вона достойно йому в цьому допомагала, разом вони випестили міцну родину, невдовзі їх ждала тиха, спокійна старість...

Так що ж трапилось? Пізня ніч, княгиня Рогніда сидить біля розчиненого вікна, бачить місяць у небі, плесо Дніпра, на якому тремтить, переливається срібна доріжка... Усе, як колись, і все зовсім не так, як раніше, бо не спить вона, поруч у теремі не спить, либонь, і князь Володимир, але вони вже не можуть, як колись, піти один до одного, Рогніда не сміє покласти стомленої голови на його дуже плече, вони мучаться й страждають, а десь далеко-далеко, там, де закінчується місячна доріжка, пливе лодія, що везе до Києва царицю Анну.

Що ж це — любов?! Ні, Рогніда вірить Володимирові, він не любив і не любить цариці Анни... Зрада? — Ні, вона боїться навіть вимовити це слово, бо зраджують тільки тоді, коли до цього по-справжньому люблять... Тоді — неправда, лжа, обман?!

Але що образа, легковажна зрада і навіть неправда для люблячого серця? У цю пізню ніч-ну годину, незважаючи на все, що сталось, незважаючи на біль, гіркоту, розпуку. Рогніда відчула, що любить Володимира так само, як любила колись, на зорі своєї молодости, а може, навіть і більше, бо все проходить, все минає, а справжня, щира любов — вічна, вона нагадує дивний камінь ізмарагд, що завжди вилучає сяйво, вона — зоря, що світить тим яскравіше, чим темніша ніч навкруг.

Проте, що ця — її, Рігнідина любов, гірко те, що, він — князь Володимир — не любив і вже не полюбить, повік не взнає ціни її любови.

АНІЧ ІШЛА... У тиші Рогніда чула, як на Горі вдарили копитами й зупинились біля терема коні... Вона прокинулась від своїх дум і пригадала — це ж сама веліла рівно опівночі запрягти у візок пару коней. Веліла! — це звучало тепер дивно, але останній загад княгині Рогніди виконаний — коні стоять біля терема.

Що ж — так і буде, зараз Рогніда навіки залишить терем, палати, всі речі, до яких звикла, і цю спочивальню, у кутку якої стоять два ложа... Два ложа, вікно, з якого видно Дніпро, гілля, до якого можна дістати рукою квіти, — о, скільки хорошого, ніжного, теплого пережито за довгі літа в цій спочивальні. Прощай, прощайте!

На мить майнула думка — вийти в переходи, пошукати, знайти й попрощатись з Володимиром? Однак вони вже попрощались, ні вона йому, ні Володимир їй нічого сказати не зможуть...

"А може, — подумала Рогніда, — він стомився в далекій дорозі й спить? Ні, я не смію і не буду його турбувати..."

Проте вона залишала в теремі не тільки мужа — тут були діти її, з ними вона хотіла й мусить попрощатись.

Рогніда запалила свічу, вийшла в переходи, де було порожньо й дуже тихо, зайшла до палати Предслави, до палати поруч, де спочивали сини.

Усі вони спали: у відсвіті місяця й жовтому промінні свічі Рогніда бачила їхні спокійні обличчя...

"Прощайте! — не сміла їм сказати, аби не побудити, але подумала мати. — Прощайте, мої діти, не згадуйте лихом своєї матері, не осуджуйте її, може, колись ви зрозумієте й подякуєте мені..."

І все ж Рогніда не стрималась — якщо не можна всіх, то вона поцілує хоч одно рідне дитя. Тихо схилившись, вона притулилась до чола дочки Предслави, поцілувала...

Предслава прокинулась, розплющила заспані очі, побачила перед собою обличчя матері, щоки, по яких котились сльози.

— Мамо! — пролунало в палаті.

Рогніда погасила свічу, — ложе, дочку, речі освітлювало тільки місячне проміння...

— Ти чого, мамо?

— Спи, спи, дочко...

КНИГОЛЮБАМ

Т. ОСЬМАЧКА: Китиці часу	0.40
"ЕЛЬДОРАДО" (вибрані твори укр. писм.)	0.50
"ВОЛОСОЖАР" (літ.-мист. журнал, всі числа)	1.00
Ів. МАНИЛО:	
"СІЧ І ВІДСІЧ"	0.35
"БАЙКАР"	0.40
"ПЕАНИ І КПИНИ"	0.45

Замовлення та гроші слати:

WOLOSOZAR, P. O. Box 472
Vineland, N. J., U. S. A.

"Це тільки сон", — подумала Предслава і знову склепила вії...

РОГНІДА помилялась, думаючи, що князь Володимир спочиває, — ні, він навіть не лягав спати, чув, коли Рогніда пройшла в переходах, як вона сіла у візок, поїхала до воріт Гори.

Біль краяв його душу, серце. Він розумів, що Рогніда робить справедливо, покидаючи Гору, вони мусять розлучитись, і чим швидше це станеться, тим легше буде їм обом...

Йому хотілось одного — попрощатись з Рогнідою якось по-людському, щиро, правдиво. Він хотів, побачивши візок, а пізніше Рогніду, бігти в двір, стати поруч, може, обнятись, поцілуватись, — нехай усі знають, як їм важко!..

Та навкруг лежала Гора, темна, мовчазна, нібито сонна, але невсипуща, пильна, що завжди — вдень і вночі сотнями очей позирала на княжий терем, стежила, що там робиться, — князь Володимир не вийшов з терема, дивився, як візок котиться до воріт, зникає там, зник...

Тоді йому стало легше — не він, а сама Рогніда розсудила, як їй слід робити, вона визначила свою долю... Поголос, ні, навіть поголосу на Горі не буде — княгині вільно робити так, як велять серце й розум.

Князь Володимир, правда, не міг зрозуміти, чому Рогніда, якій він давав пожалування — кращий город Русі, і яка, крім того, мала великі скарби тут, на Горі, чому вона залишила все своє багатство, поїхала, нічого не взявши з собою, в темну ніч?

На світанні, коли до нього прийшов воєвода Вовчий Хвіст, князь дізнався, що зробила княгиня Рогніда вночі.

— За воротьми Гори, — розповідав воєвода, — княгиня веліла їхати до церкви над Почайною. Там ждав священик, який охрестив її і постриг у черниці. Після того вона поїхала на двір у Предславині... Немає нині княгині Рогніди, є черниця Анастасія...

— Немає княгині Рогніди... є черниця Анастасія, — тихо промовив князь Володимир і спроквола пішов до вікна.

Там дуже повільно народжувався світанок, за стіною Гори видно було голубувате плесо Дніпра, що світилось нібито зсередини, жовті, ледь рожевуваті коси, темносині ліси на лівому березі.

— Черниця Анастасія! — глухо повторив князь Володимир, торкнувшись руками холодного підвіконня.

Йому стало легше — ці слова прозвучали дивно, якось здалеку в палаті, звідки видно було новий день, світанок... Тепер він вільний робити так, як вимагає кипуче життя...

Але робити так, як вимагало життя, бути вільним і не відповідати за те, що він содіяв, князеві Володимирові було важко й просто неможливо.

Одягнувшись у своє звичайне, темне, й накинувши на плечі багряне корзно, він спустився у сіни, де стояли вже воєводи й бояри, велів їм іти й ждати його в Золотій палаті, а сам пішов до стравниці, де звичайно збиралась перед світанком вся княжа родина.

У стравниці горіли ще свічі. Родина зібралась — у кутку стояла дочка Предслава, ближче, під стіною — сини, всі вони привітали батька, тільки він переступив поріг, з дверей кухні вийшла й вклонилась ключниця Амма.

Одного тільки сина Ярослава не було. Але князь знав, що він хворий, лежить і ще довго, либонь, лежатиме з хворою ногою в палаті.

У стравниці був уже приготований сніданок — на столі парували страви, лежав накраяний хліб, приємно пахло смаженим м'ясом, рибою — лишалось сісти й їсти, вкусити від кожної із страв...

І все ж тут було не так, як раніше. Коли Володимир ступав до столу, щоб сісти в своє крісло, а сини й дочка хотіли сісти на лавах, враз стало помітно, що ще одно крісло, поруч із місцем князя, стоїть порожнє — це було місце княгині Рогніди.

Звичайно, в цьому винен був сам князь Володимир — він мусив раніше сказати ключниці, щоб та непомітно прийняла крісло, але зараз вже пізно було щось робити.

— Будемо їсти, — намагаючись не виказати свого хвилювання, промовив князь.

Діти й він сам сіли до столу, у мовчанні стали їсти, правда, нікому з них їжа не йшла на душу. Холодно, смутно було в стравниці, холод і пустка обгортали їхні душі, князь Володимир відчував на собі погляди дітей, на нього дивними сполоханими очима дивилась навіть ключниця Амма...

Князь Володимир розумів, що так мусіло бути — жити всім їм, як і раніше, не можна. Знав він і те, що буде боляче, гірко, страшно...

Але це було більше, ніж страшно, особливо ж страшним було мовчання, яке панувало в стравниці. Мовчав князь, мовчали діти, ключниця Амма вийшла з стравниці так тихо, що ніхто не почув її кроків.

— Діти мої, — не витримав князь Володимир, коли закінчився сніданок, і сам не пізнав свого голосу. — Я думав... я хотів вам сказати,

Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Про цю книгу див. у "Нових Днях" за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників "Нових Днів" — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. **"НОВИЙ ОБРІЙ"**, ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріялів.

Ціна за примірник — 1.50 доляра.

Обидві книжки замовляти в "Нових Днях".

що моя жона, а ваша мати назавжди пішла звідси...

Вони дивились тривожними очима на нього, звичайно, до них долинула чутка про те, що сталось, але вони ждали, хотіли знати, що ж їм скаже батько?

— Ми з княгинею Рогнідою розлучились, — повів далі князь, — бо я, перемігши ромеїв, зажадав у них, знаючи їх лукавство й хитрість, вінця василевса й руки царівни Анни — сестри василевса... Нині я маю вінець і взяв у жони царівну Анну...

Він промовив ці слова, розповів усе про себе й Рогніду щиро, чесно, правдиво, але обірвав мову, бо раптом стиснуло в горлі.

— Я не хотів образити й нічим не образив матері вашої, княгині Рогніди, — хрипко сказав він, — коли ми розлучились, я давав їй землі, городи, все, що вона забажає, але вона відмовилась від усього, нині вночі прийняла християнство, постриглась у черниці й наречена Анастасією, ніколи вже не повернеться сюди, на Гору, а як черниця, житиме на дворі в Предславині...

Діти мовчали. За скупими словами батька-князя вони відчули, що шляхи його й матері Рогніди розійшлися, вони тепер чужі один одному, але як бути їм, коли в них один батько і одна мати?

— От я все вам і сказав, — тихо закінчив князь. — Русь перемогла Візантію, був я князем, нині став василевсом нарівні із імператорами ромеїв і німців, християнин я, скоро охрещу й Русь, вас, діти мої, також прошу охреститись разом зі всіма...

Проте це було не те, що він хотів їм сказати він просто не хотів, не міг говорити про своє горе й муку.

Діти схилили голови — вони вже не дивились на отця свого, жах того, що сталось, невблаганно й грізно ставав перед ними.

— І ще вас прошу, діти мої, — якимсь благальним голосом промовив він, — коли до Києва приїде сестра імператорів ромеїв, моя жона Анна, поважайте її, хоча б, як царицю... Прошу вас про це!

І тоді в стравниці прозвучав тихий, але страшний стогін — то, схиливши голову на руки, плакала, квилила дочка Предслава, вона пригадала минулу ніч, заплакане обличчя матері, все, що видалось їй тоді сном, — ні, це був не сон, то плакала і десь нині плаче мати їхня Рогніда, а тут, у стравниці, плакало, стогнало, квилило її серце — рідне дитя.

— Мовчи, Предславо! — обірвав цей стогін-плач князь Володимир. — Я все сказав вам, діти мої. Не судіте, не кленіте, важко вам, але ще важче мені, проте нічого, нічого вже не можу змінити.

Він схопився й швидко пішов до дверей — там ждали його мужі, ждала Русь!

Недовершений задум

(М. І. Мандрика: "Мазепа". Вінніпеґ, 1960 р.)

Доля літературного твору дуже часто залежить не лише від його поетичної вартости, отже від хисту його автора, але й від того, в який історичний момент і в якій обстановці його написано.

Кажучи іншими словами, письменник мусить поставити в своєму творі актуальну для свого часу проблему й вирішити її не лише для своїх сучасників, але й для наступних поколінь. Тільки це й може зробити безсмертним літературний твір (я, звичайно, не маю на увазі суто ліричних творів).

Сказане вище в повній мірі стосується віршованого твору М. Мандрики "Мазепа". Якби він з'явився на світ десь сто чи навіть п'ятдесят років тому, то попри недоліки його літературної форми, йому було б забезпечене місце в історії українського письменства. На жаль, він з'явився занадто пізно.

Цим я зовсім не хочу сказати, що літературні твори про І. Мазепу та його добу не потрібні сучасному читачеві. Історичні романи й поеми про Мазепу нам і зараз потрібні. Потрібна нам зараз взагалі всяка добра історична белетристика про минуле нашого народу.

Талановитий історичний роман, який би показав у яскравих художніх образах причини невдачі Мазепинного заміру, багато чого навчив би нас і нині. Але такий твір мав би бути написаний у зовсім іншому "ключі", ніж твір М. Мандрики.

"Мазепа" М. Мандрики задуманий як полеміка з російським поетом О. Пушкіном, який у своїй поемі "Полтава" змалював Мазепу мелодраматичним лиходієм. М. Мандрика навіть копіює в своєму творі формальні прикмети пушкінської поеми.

Але чи варто зараз полемізувати з Пушкіном? Чи "спростування" пушкінської інтерпретації образа Мазепи означатиме "реабілітацію" Мазепи?

Пушкінська "Полтава" застаріла вже в усіх відношеннях: і в історичному, і в історіософському, і в суто літературному. Пушкін і сам не вважав, що він пише історичний твір; його цікавив лише матеріял для ефектовної романтичної поеми. Так само, до речі, підходили до історії Мазепи і всі інші закордонні письменники.

Стараючись надати своєму творові формальні прикмети пушкінської поеми, насампе-

ред її роблену романтичну наївність, М. Мандрика сам зв'язав себе по руках і по ногах. Він навіть не задумався над тим, чи пушкінська манера відповідає характерові його власного поетичного хисту, чи в наші часи варто наслідувати Пушкіна.

Пушкінська "Полтава", безперечно, пронизана певною політичною тенденцією, але цю тенденцію видно не з першого погляду. Її треба "прочути" за мистецькими образами, за потужною ліричною домінантою твору. Попри всі її тенденції, пушкінська поема це насамперед поетичний твір.

Тим часом поема М. Мандрики написана передусім для того, щоб спростувати Пушкіна, і тому перейнята занадто очевидною тенденційністю. Вона в першу чергу й понад усе публіцистична. Надмір публіцистики зробив її не так мистецьким твором, як римованою "монографією", яку краще було б написати прозою, бо необхідність рим тільки послабила авторову аргументацію.

Як і всі наші автори, що пишуть про Мазепу, М. Мандрика ідеалізує його. Справжній Мазепа не був утіленням усіх можливих чеснот. Як і всім нам, грішним, природа дала йому за вдачу суміш позитивних і негативних якостей. Він поєднував у своєму характері безперечний патріотизм та бажання кращої історичної долі для своєї держави з великим особистим честолюбством, зарозумілістю, чималою жадібністю, деякою безпринциповістю та іншими рисами макіявеллівської ментальності.

Я не маю жодного наміру засуджувати його за це. Разом з Макіявеллі, я вважаю, що в ті жорстокі часи ніякий державний діяч не міг би бути успішним у своїй політичній діяльності — якби він не мав м'язів, кулаків та кігтів, щоб поборювати своїх ворогів їхніми ж методами.

А втім я не збираюся протестувати й проти того, що М. Мандрика ідеалізує свого героя, намагаючись будь-що виправдати й звеличити кожний його вчинок, навіть і тоді, коли це зробити досить трудно. Поет має право на своє власне бачення, на свою власну поетичну концепцію та інтерпретацію людей і подій.

Носяться довше за всі інші!

Penmans

WARRANTED HIGH GRADE PENMANS KNIT-GOODS

ТРИВКІ
РОБОЧІ СКАРПЕТКИ

У широкому виборі
РОБОЧИХ СКАРПЕТОК
ПЕНМЕНС

найдете кожний стиль і грубість, що вам потрібні. Які з них ви не вибрали б, буде це найкраще, що за таку ціну можете купити.

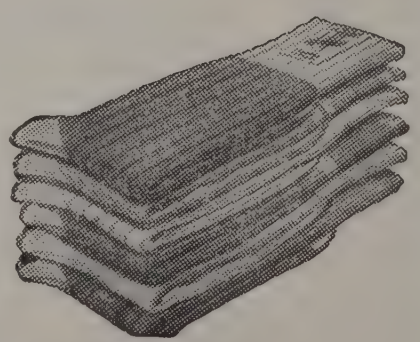

ТЕЖ СПІДНЯ ТА ВЕРХНЯ БІЛИЗНА
СЛАВНА ВІД 1868 р.

WS10-4

ПРО ВИДАННЯ ПОЕЗІЙ М. СИТНИКА ТА ЦЕ ПРО ДЕЩО

Дехто з читачів дорікає мені, що я тільки потішив людей обіцянкою, а справа видання творів покійного Михайла Ситника не рушила з місця. Мушу дещо вияснити, щоб уникнути писати кожному зокрема.

Признаюсь: я прорахувався! Рідко це в мене трапляється, бо я поки на щось зважусь, то кілька разів обраховую все до деталів. Прорахувався я на праці Олени Курило "Уваги до сучасної літературної мови", яку я видав минулої осени. Видати ту працю було трохи чи не метою мого життя. Фонди мої — майже ніякі. Як я щось і видав, то це не значить, що справи мої дуже добрі, як дехто, особливо автори думають. Існує моє видавництво тільки завдяки каторжній моїй пдаці й уминню рахувати і дещо передбачити.

Є багато читачів, які думають (і кажуть!): "І чого той Волиняк береться за всякі видання? Пильнував би "Нових Днів" і було б усе гаразд". Є й інші, які кажуть: "Що там "Нові Дні"! Краще більше для шкіл і взагалі для дітей видавав би а журнал — який буде, такий буде..."

"Потішу" перших і других, що нічого вони не знають обоє! Все таки я безперебійно видаю журнал і чимало чого іншого вже майже 12 літ тільки в Канаді. Це доказ, що щось я таки в цій справі вмію зробити. Запевняю, що сам журнал не втри-

(Далі на стор. 18-ій)

Приймаючи образи, створені поетом, ми, однак, хочемо, щоб вони були для нас переконливими — бодай на той час, коли ми поринули у створений цим поетом світ. Ступінь переконливости мистецького твору — це міра успіху його автора.

Творові М. Мандрики насамперед бракує окресленого й цікавого драматичного сюжету. Натякнувши — в нехитрій хронологічній послідовності — на певну подію в житті Мазепи, автор спішить "обволокти" її своїми ліричними відступами, власне не стільки ліричними, скільки реторичними. Автор не показує нам Мазепу — живу людину, а висловлює свої думки про нього:

І скоро придивився Мазепа
В гетьманські справи і діла,
З дороги до Татар халепа
Йому кебету принесла.
В Москву до Софії — царівни
Мазепа їде посланцем.
Ніхто не справиться так вірно,
Ніхто не стане вже взірцем
Окрім Мазепи — дипломата
(Нема такої голови),
Яким Гетьманщина багата
В цей час. Так отже до Москви!

Як же проявив себе Мазепа як дипломат у Москві?

Царівну Софію на троні
Вітав Мазепа (битий лис!)
Хвалив у царственній короні
Красу жіночу, мудрість, хист.
Від Самойловича подарки
Зложив усім, а про діла
З боярами й князями радив
У колі царського стола.

Читач, напевно, погодиться з моїм твердженням про те, що з вищенаведених рядків зовсім не дається бачити особливий дипломатичний хист Мазепи.

Реторичний характер твору М. Мандрики неминуче, отже, приводить до другого його недоліку: в ньому немає живого Мазепи. Мазепа не встає перед читачем як людина думаюча, почуваюча; людина в людській плоті і з людською кров'ю в жилах. Ми бачимо лише тінь людини, лише силует, що робить якісь рухи, але не показує нам свого живого обличчя. Психіка Мазепи геть збіднена.

Автор говорить нам про те, що:

До трону княжого гетьмана
Був шлях нерівний і тяжкий.

В ім'я своєї великої мети Мазепа жертвує навіть своїми найближчими друзями:

Коли в час Петрика повстання
Матвій Мандрика голос взяв
І за московськеє братання
Мазепі гірко докоряв, —
Мазепа сотника Петрові
Віддав на страту, на загин —
Ціною жертвенної крови
Зберіг себе на дальший чин.

Те ж саме Мазепа "мусив" зробити й з Палієм:

Грішний я!
Віддам Ваалові-Петрові
У жертву друга Палія!
І Ти, о Боже, охорониш
Його від кривди і біди,
А нам, о Господи, поможеш!..
Молю, на поміч нам прийди.
Дай визволить наш люд хрещений,
Дай визволить наш рідний край!

Якщо ці Мазепині вчинки були історично виправдані, то М. Мандрика їх виправдати не зміг. Кілька його реторичних вигуків нас ні в чому не переконують. Ми хотіли б знати, що саме думав і почував живий Мазепа, коли видавав ворогам своїх друзів. Може б тоді перед нами і з'явився Мазепа, як жива людина...

Але автор воліє коментувати, а не показувати нам живих людей. Проте й коментарі його не завжди переконливі. Ось він, наприклад, хоче, щоб ми повірили, що Мазепа турбувався й долею "голоти":

Так будувалось господарство
В гетьманській славній стороні,
І знову множилося панство
На ще не вирваному пні
Старого ладу і неволі,
І гетьман ще не в силі був
Поліпшити "голоти" долю,
Хоч він про неї не забув.

У ті часи, коли жив Мазепа, "сильні світу цього" менш за все думали про "голоту". І коли Мазепа не був "демократичним" володарем, то лише за це його винити не можна. Якби йому пощастило створити могутню Українську державу та забезпечити її незалежність на прийдешні віки, то вже за це український народ був би йому глибоко вдячний. Навіть комуністична історіографія вшановує будівників Російської імперії — Івана Грізного та Петра "Великого", дарма що про народний добробут вони аж ніяк не дбали.

Полеміка з Пушкіном (думки якого про Мазепу нам ані трохи не цікаві), намагання будь-якою ціною одягнути Мазепу в білосніжні ризи та, як неминучий наслідок цієї тенденції, надмірна реторичність і публіцистичність, знецінили "Мазепу" М. Мандрики як мистецький твір.

Як автор передмови Яр. Рудницький, звичайно мусив підкреслити позитивні сторони "Мазепи", але він явно перехвалив цей твір, пишучи, що:

"не зважаючи на деякі чисто формальні подібності з Пушкіном, поема Мандрики — це сміливе, нове слово в українській і світовій мазепіяні. Своїм ідейним насиченням і патріотичним шляхетним спрямуванням, своїми мистецько-стилістичними засобами, глибінню думки й красою слова вона вибивається на одне з перших місць у літературі про Мазепу й може сміливо стояти поруч подібних тематично творів Байрона, Пушкіна й інших".

Ці думки Я. Рудницького досить катего-

ричні, але, на мою думку, абсолютно не слушні. Я вважаю, що відверта й ділова критика допоможе добросовісному авторові усвідомити недоліки свого твору й надалі їх не повторювати, а нещира похвала лише перетне авторів шлях до вдосконалення його творчости.

Залишається сказати дещо про мову "Мазепи". Кількість неправильних наголосів переходить межі дозволених "поетичних вольностей". Так, у словах "Білої Церкви" автор ставить наголос на "о"; у слові "в полоні" наголос поставлено на "і"; в слові "мурами" наголос стоїть на "а" і т. д.

У творі чимало неправильних виразів і невдалих образів, наприклад: "спадщини ріки Дніпра", "в двері Московщини затис козацькії полки", "упав ти в силі у той час і вороги тебе посіли", "не дать загинути до тла хрещеним людям України", "багатий тінями подій", "стріляли почесно з гармат", "земля, охрещена Дніпром", "Мазепа певний згоді, слову", "Турок, обоюдний ворог", "буде пострах і Татарам, до них дійде своя пора", "учитись строю кораблів (будуванню кораблів)", "людська кров його кортить", "Петро закушав тризни", "із дитини вже Мотря виросла в княжну", "сидить в книжках" і т. д.

Деякі строфи твору нелегко зрозуміти:

Так став Мазепа дипломатом
До хана, королів, царів,
І генеральним маєстатом
Діла Гетьманщини повів.

або такі рядки:

... Аж доки вітрів тиш поборе
І хвилі впадуть у спокій.

Як переконали мене збірки його ліричних віршів, М. Мандрика має поетичний хист, і саме тому я піддав його поему "Мазепа" вимогливому розглядові. Я вважаю, що недоліки цієї поеми належать до неминучих недовершень, які

Penmans

WARRANTED HIGH PENMANS GRADE KNIT-GOODS

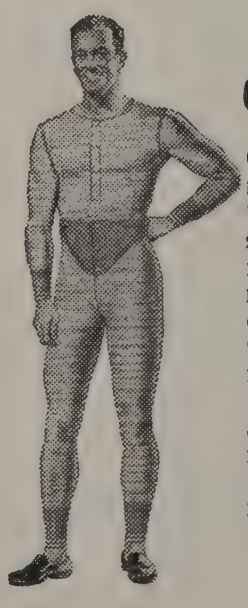

„95"

СПІДНЯ БІЛИЗНА

Служить довгі роки і тому оплачується купити "95" Пенменс найвищої якости спідню білизну з найкращої тканини мерінo, що ґарантує більшу охорону й тепло. Майже 90 літ досвіду запевняють вам відповідний вибір... досконалу охорону. Зроблені так, що видержують навіть найчастіше прання. Для чоловіків та хлопців комбінації або сорочки та підштанці.

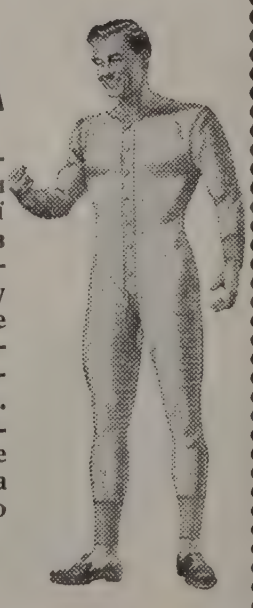

СЛАВНІ
ВІД 1868

95 - FO - 6

ПРО ВИДАННЯ ПОЕЗІЙ М. СИТНИКА ТА ЩЕ ПРО ДЕЩО

(Продовж. із стор. 16-ої)

мається. Запевняю також, що рушити справу моїх шкільних підручників без журналу також не вдасться, бо не буде як повідомити людей, що ті підручники взагалі існують. Рекляма в інших виданнях — справа безнадійна. На жаль, інші видання беруть за оголошення підручників більшу ціну, ніж за чужі торговельні оголошення.

Справи з підручниками далеко від добрих, але все таки з них лишається щось, за що можна існувати, бо "Нові Дні", хоч є самовистачальним виданням, але прибутку не дають. Існують тільки тому, що я сам усе роблю. На запаси, які дають підручники і взагалі дитячі видання я час од часу щось видаю. Так видаю шостий рік і дитячий журнал "Соняшник". Вирішивши кинути "Соняшник", я таки зважився видати працю О. Курило, вважаючи її вкрай потрібною еміґрації.

Рахував я так: маємо ми найменше три тисячі духовенства різних церков ("Америка" подавала, що тільки католицького духовенства на нашому континенті є 3.000). Це люди, які щоденно промовляють до мас, мусять бути людьми освіченими і — ніде правди діти — в наших умовах вони здебільшого не є людьми бідними. Знаю, що дехто вже з мене сміється, мовляв, ми ніколи не вважали тебе за такого наївного! Не смійтесь так скоро — дайте доказати! Я ніколи й не думав, що всі вони куплять "Уваги..." О. Курило,

(Далі на стор. 26-ій)

бувають на творчому шляху кожного письменника. У такі моменти щира й непідсолоджена критика являє собою найприязнішу прислугу письменникові.

М. Мандрика поставив собі надзвичайно трудне завдання. Але те, що він поставив його і в міру своїх спроможностей здійснив, свідчить про його творчу сміливість, гідну відзначення й наслідування.

Коли в нашій літературі з'явиться справді грандіозна поема про Мазепу, за її появу ми будемо вдячні п. Мандриці й іншим піонерам мазепинської теми, які своєю працею підготували її народження.

ФОРТЕЦЯ ПРАВОСЛАВІЯ

Митрополит ІЛАРІОН. ФОРТЕЦЯ ПРАВОСЛАВІЯ НА ВОЛИНІ — СВЯТА ПОЧАЇВСЬКА ЛАВРА. Церковно-історична монографія, Вінніпег, 1961, накладом Видавничої Комісії при товаристві "Волинь".

Книга складається з: 373 сторін тексту великої вісімки, з 65 ілюстраціями, 10 стор. джерел і літератури про Почаївську Лавру, списка жертводавців і списка малюнків. Текст поділений на VIII частин, кожна з яких має багато підзаголовків — разом їх і книзі 181. Численні підзаголовки полекшують читання твору.

У вступі автор зазначує стародавність Почаївського манастиря (сімсотлітня велика тяжка історія), його географічне положення на 35 саженній висотою горі (відносі Карпат) коло м. Новий Почаїв, за 7 верст від кордону кол. австрійської держави. Назву Лаври Почаївський манастир одержав ще в давнину, а формально за царату в Росії в 1833-му році. За величиною й стародавністю Почаївська Лавра є другою в Україні — першою є Києво-печерська з XI-го століття. Розташований на Волині, Почаїв пережив тяжку долю цієї землі. Перше він належав до Київського князівства, пізніше був в складі князівства Галицько-Волинського (до 1336-го року), коли Волинь була окупована Литвою. З року 1569 по 1793 рік (понад 200 років) під Польщею, пізніше понад 200 р. (1793-1918) під російською окупацією, та знову 20 р. під Польщею, а тепер коло 20 р. під безбожницьким СРСР.

Невідомий автор рукопису польською мовою "Манастир Скит" відносить заснування Почаївського манастиря до 1219 р., ще доби перед татарською навалою. За переказами заснував перший скит старець Туркул, надхненний о. Мефодієм, з яким він побував на св. горі Афон. Вернулися удвох і в 1219 р. почали будувати манастир. Одначе точних даних про дату заснування нема, бо манастирський переказ польською мовою початок Почаївського манастиря відносить до 1240 року. По цьому ж році на горі (на вершині) з'явилася у вогненому стовпі Божа Матір, яка залишила слід правої стопи, з якого ввесь час слизить чиста вода. Про це автор наводить дослівно оповідання І. Галятовського, який цю подію відносить до 1261 р.

Історичні ж акти, що є в архіві манастиря, належать до XIII сторіччя (грамота воєводи Центера з 1213 р.), XVI стор. — грамота польського короля Сигизмунда I-го з 1527 р. та великої фундації манастиреві Анни Гойської з 1597 р., яким автор присвятив 23-43 стор. Досить докладно автор описує будування Св. Троїцького собору на пожертву Федора і Єви Домашевських. Особливо ж докладно в книзі говориться про ігумена св. Іова Заліза, заведення ним спільножитного манастиря і виборного управління в ньому, починаючи від ігумена, наводячи й список всіх ігуменів по 1721 р. (стор. 52). Пережиття манастирем боїв під м. Берестечком, напад шведів і притискання уніятів та поляків освітлено в праці докладно. Описано також напад турецького султана Магомета IV на манастир й чудесна оборона його, про яке складена народня дума "Ой зійшла зоря вечеровая..."

Ст. 96 до 140 присвячені тяжкій боротьбі з уніятами, розкладові серед манахів у полоні в уніятів, особливо великі пожертви графа Миколи Потоцького (будова ним Успенського Почаївського собору). На 10 стор. описано коронацію ікони Божої Матері. Діяльність і збагачення Василіян у цьому манастирі й їхнє життя з приспішеною латинізацією та їх винародовлення автор описує на стор. 150-180. Праця єзуїтів у манастирі за російського забору, роля цариці Катерини II-ої, царів Павла та Олександра I-го докладно проаналізовані на ст. 181-189.

В частині п'ятій автор говорить: про підтримання царицею Катериною II-ою єзуїтів, про працю друкарні для старообрядців, ролю безбожного кн. Голіцина, якого переміг архимандрит Фотій, про участь василіян у польському повстанні і рятуванні їх католиками перед військовою комісією, про передачу манастиря православним і поведінку при цьому василіян, зокрема про провокацію ксьондза Яна Навроцького, відновлення й освячення святині, поліпшення стану манастиря, прикрашення Лаври й упорядкування манастиря, про пожежу в соборі і його розмалювання, повернення мощей св. Іова православним, щедрі дари графині Анни Олекс. Орлової-Чесменської, Наталії Амосової, графа Д. Блудова і його доньки Антоніни, відібрання російським урядом значної частини манастирських земель, життя Почаївської Лаври в останні часи, будову нового Троїцького "Антонівського" собору в московському стилі, про скит на "козацьких могилах" в Берестечку, події в Лаврі в часі I-ої світової війни, намагання католиків захопити знову Почаївську Лавру.

Шосту частину призначено на розгляд святинь Почаївської Лаври: цільобоносна стопа, чудотворна ікона Божої Матері, церкви в Почаївській Лаврі, новий Успенський Собор, латинська будова Успенського Собору, Печерна церква, Тепла церква, менші церкви Почаївської Лаври, Почаївська дзвіниця, церкви поза Лаврою. Окремо описані чуда Почаївських святинь.

У сьомій частині автор докладно описує постання друкарні в Почаївському манастирі. Він пояснив, що "Зерцало Богословія" і "Євангеліє Учительне" К. Ставровецького видруковано в його особистій мандрівній друкарні, яка якийсь час перебувала в Почаївському манастирі. Обидва ці твори засуджені Собором єпископів в Киьві і Московською церквою. Розпочато ж друкування в Поч. Лаврі, коли її захопили уніяти. Фундатором друкарні був уніятський архимандрит Феодосій Лубенський-Луцький. Але цій друкарні довелося боротися з Братською у Львові. Лише при першому поділі Польщі (1772 р), коли Львів з Братством відійшли до Австрії, Почаївська друкарня могла вільно працювати,

але видавала уніятські твори й старообрядові книжки. Аж після останнього поділу Польщі (1795 р.) Почаївська Лавра, повернувись до православних, у 1831 р. розпочала друк православних книжок. Ця друкарня розвинула неаби яку діяльність. Від 1618 до 1831 р. друкарня видала 187 книжок. Змістом своїм ці видання були найрізніші. Список найголовніших видань друкарні Почаївської Лаври під керівництвом православних автор подав на ст. 326-330.

Висновки з цілого твору поміщені у восьмій частині. У них автор зазначує, що це був сильний осередок християнізації, як Волині, так і України взагалі. Почаївський манастир відограв велику ролю як протиунійна фортеця — без нього унія значно легше б і глибше опанувала б населення Волині. Манастир був і культурно-освітним центром, при якому була школа, де вчилась певна кількість селянських дітей безкоштовно, частина напівбезплатно, утримував манастир також ремісничу школу, іконописну. Ювілеї й свята манастиря ставали щонайменше всеволинськими, на які з'їздилося й сходилося населення цілої Волині і її околиць. Почаївська Лавра стала міцною фортецею православія на Волині, а тим самим і міцною фортецею українства.

У цій частині автор подав і про терпіння Почаївської Лаври, коли 11 років Волинською єпархією правив архиєпископ Антоній Храповицький, що був російським шовіністом і скрізь та всюди насаджував усе російське. Цей ієрарх приніс багато зла й шкоди. Якраз у цей час архимандритом Почаївського манастиря був Віталій Максименко, що охоче проводив у життя російську ідеологію. Обидва (архиєпископ і архимандрит) належали до дикунсько-чорносотенного "Союзу Русского Народу" — організації безоглядно ворожої до всіх національностей. 11 років на Волині і в манастирі ширилася антиукраїнська література та проповіді.

У 1845 р. перебував у Почаївській Лаврі відомий проф. Микола Костомарів, що для написання монографії про Богдана Хмельницького якийсь час був учителем гімназії в м. Рівне. Почаївський Собор зробив велике враження на М. Костомарова і він написав свої спомини про нього. Тарас Шевченко був членом Київської Археологічної Комісії, яка його вислала року 1846-го на Волинь, щоб він позмальовував там старовавні пам'ятки. Він пробув у Лаврі один день і намалював чотирі акварельні малюнки, один з яких автор помістив на стор. 363.

Книга написана легким популярним стилем, читається, як цікаве оповідання. У цій праці матеріял, на нашу скромну думку, не достатньо систематизований. Дещо повторюється з тотожними виразами: явлення Божої Матері (ст. 22 і 272), багаторазово про Анну Гойську, також про преподобного Іова Заліза. Подано дуже архаїчні міри: довжини, молодшому поколінню незнані: верства, сажень, аршин, вершок, а в одному місці метр. Ліпше б дотримати метричної системи. Є деякі й неточності: на ст. 244 написано, що Берестечко за три верстви від Почаєва, а між ними є не менше 15 верстов.

Загалом же книга дуже цінна для кожного, хто хотів би познайомитись з життям на Волині з XIII сторіччя до першої половини XX-го. У книзі багато фрагментів і з історії цілої України. Передача фактів легка й приступна кожному читачеві.

Василь ІВАНИС

Вже вийшла з друку й продається
ІСТОРІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ АВТОКЕФАЛЬНОЇ
ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ
з 1921 року, під назвою:

Відродження української церкви

написав
Митропилит Василь Липківський,
із вступом і замітками
Протопресв. д-ра С. В. Савчука.
Книжка на доброму папері, у гарній двокольоровій обкладинці та з ілюстраціями, 270 стор. друку.
Ціна з пересилкою — $3.00.
Замовлення і гроші висилати до:
Consistory Church Goods Supply,
7 St. Johns Ave., Winnipeg 4, Man., Canada.

ЧИ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ?

(Про збірку поезій Яра Славутича "Оаза")

"Оаза" — п'ята збірка поезій Яра Славутича, і мимоволі, розглядаючи її, доводиться оглядатися й на його попереднє надбання. У тому його надбанні передусім звертають на себе увагу інтервали між появою окремих збірок. Якщо перші чотири збірки виходили з інтервалами в один-два роки, то остання — "Оаза", появилася аж через десять років після видання передостанньої (збірка "Спрага", Франкфурт над Майном, 1950 р.). Правда, на протязі цих десятьох років Яр Славутич не покладав пера, писав, але це все були наукові праці, а не поетична творчість. Видана ж 1952 р. поема "Донька без імени", як мені відомо, була написана раніш. Та й невеличкий розмір збірки "Оаза" (всього 42 поезії) про щось говорить.

Отож цей останній десятирічний інтервал і примушує думати про якесь загальмування в поетичній творчості нашого поета. Відомо бо, що поет, як і, наприклад, скрипаль, потребує певної постійности, безперервности в своїй діяльності, щоб не втратити свого хисту. Адже Т. Шевченко навіть в умовах жорстокої заборони не переставав "мережати" своїх захалявних поезій.

Проте, і отой інтервал, і невеличкий розмір збірки —це все таки тільки зовнішний момент, і якби ми мали лише цей факт у творчості Славутича, то це б іще не було остаточним тривожним симтомом у його розвитку. Бо тоді можна було б згадати хоч би те, що, наприклад, Я. Щоголів після довгої перерви спромігся появити незгірші поезії. А в діяльності Славутича можна було б останній інтервал виправдати навчанням в університеті та науково-філологічною діяльністю.

На жаль, у творчості Яра Славутича маємо ще й інші познаки, що викликають тривогу про дальший розвиток його поетичного таланту. І ці познаки багато важливіші за оті зовнішні симтоми, бо вони наявні у середовому характері його пізніших поезій, а зокрема й у рецензованій збірці "Оаза". Справа в тому, що наш поет став дедалі більше відриватися від живої дійсности, від ґрунту, що ним завжди живилась і живиться поезія, а натомість скерував себе в якісь абстракції, несполучні з образним мисленням, з ліричною настроєвістю. Вже самі назви пізніших його збірок свідчать про таку "абстрактивізацію" його творчости — "Правдонос-

ці", "Спрага", "Оаза", а також запроєктована назва шостої збірки — "Маєстат".

Можна думати, що крім якихось внутрішньо-психологічних причин, "абстрактивізації" творчости Славутича "посприяла" ще й критика В. Державина — його післямова, вміщена у збірці "Спрага". Він же (Державин) підніс у цім післяслові на рівень найвищого ідеалу в поезії "найконсеквентніший академізм", виявлений нібито "вельми значно" в Леонида Лимана, в Олега Зуєвського, в Ігоря Костецького (ст. 51), а до нього приєднав і Яра Славутича, відзначивши в нього як найвищий досяг "послідовне наближення до інтеґрального (? — В. Ч) класицизму" (це очевидячки, в нього друга назва "академізму").

Отож і вийшло, що більшість поезій і "Спраги", і останньої збірки "Оаза" (як і, наприклад, у Зуєвського) — це якісь б е з т е м н і, б е з з м і с т о в н і тексти, коли годі зрозуміти, про що поет пише, що він своїм твором хоче сказати. Ця остання збірка навіть як цілість така безтемна, беззмістовна. Бо чому "Оаза"? Що це за "Оаза"? У текстах її не можна знайти відповіді на ці питання. Можна було б припускати, що це Україна, хоч цієї назви ніде в збірці й не згадано. Правда, образ нашої далекої батьківщини можна й без назви змалювати, якщо подати відповідний антураж з української дійсности. Алеж у текстах ми знаходимо ознаки, що складаються швидше на образ якоїсь Палестини чи якоїсь іншої азійсько-африканської пустельної країни. Бож поет про цю країну пише: "Ти мені — як примарна оаза на пісках африканських пустель", він уявляє її "надбіблійну (? — В. Ч) красу", "дюни" і "скорбне небо Сагари", "піски", "самум" тощо. Якже він часом і згадує "ставні тополі" та "євшан степів", то все це фігурує як в і д с у т н є при п р и с у т н о с т і отих "пустельних", уявлень. А коли йому "сняться ниви — гривасті коні", то знов таки "крізь гарячий сухий туман". Іноді він поєднує українські й пустельні уявлення і тим розбиває можливість будь-якого уявлення. Напр.:

"Хвилі жита? Пісків потоки?
Спраглий промінь? Смеркання квіт?"

Якщо мати на увазі можливість контрастної образности, то тоді виникає недомисленне питання: чому автор поєднав українські уявлення з отими "пісками" й "сагарами", що їх він ніколи не бачив, а не, припустім, з американськими реклямами та хмаросягами, серед яких він, писавши ці поезії, жив? Чи зробив він це заради отого "академізму-класицизму"? Але тут слід, всупереч Державину, сказати, що цих поезій Славутича не можна віднести й до класицизму, бо класицизм — це насамперед змістова прозорість, тематична виразність, а не така "затуманеність", як у цих поезіях Славутича. Бож у нього не тільки такі невиразні окремі деталі, а й цілі строфи чи поезії, з огляду на оту безтемність, не мають часто ніякого змісту. От, наприклад:

Палючі пили пустелі
Пошли до кінця життя,
Щоб далей вали веселі
Вергали вогонь виття...

До кого це звернення? До Бога? Але з тексту це неясно. Що таке "далей вали веселі"? Що таке "вергали вогонь виття"? Або в поезії "Течуть сторучайно дюни":

Душа, пожадавши барви,
Долає смертей круги
І, чорним відчаєм гнана,
Зникає в жаркій імлі.

(Слова ці з різних, але сумежних строф, тим то немає римування). Який зміст у цих словах?

Чи, може, архаїзми й церковнослов'янізми, що їх Славутич уживає ("отчинне лоно", "отні клени", "приємле") свідчать про його "академізм-класицизм"? Ні, бо українські неоклясики їх не вживали, хіба, може, зрідка в М. Зерова вони трапляються, але й то в "українізованій формі" ("олжа").

Його засоби мовної образности (епітети, тропи тощо) теж не дають відповідних уявлень, бо не спираються на асоціятивні підстави. Яка це "сонця погашена кара"? Що то за "крапля баклаги"?

Усе це з великою переконливістю свідчить, що ота велика перерва між передостанньою й останньою його збірками не була випадковою, що вона була таки симптомом глибокої кризи в його поетичній творчості. Наявність такої кризи стає особливо ясною, коли пригадати перші збірки Славутича, де були такі повноцінні поетичні циклі, як "Херсонські сонети", "Перша любов", "Жага" (у збірці "Співає колос"), і порівняти з останніми, "академічними", поетично недолугими.

Не свідчать про добру орієнтацію Яра Славутича й його присвята окремих поезій таким сумнівним одиницями нашої еміґраційної літератури, як В. Шаян та І. Костецький. Недаром сказано: з ким ся поводимо, тес до нас липне. Не можна також уважати плюсом і його "гербової пози", хоч би той герб і подано в "новітньому виконанні мистця Михайла Дмитренка". У демократичній країні, де навіть справжні князі та графи зрікаються своїх титулів, нашому поетові селянського походження (у збірці "Співає колос" він писав: "І я пішов од нив і хуторів, Де здавна рід наш за плугами прів") притьмом заманулося похизуватися шляхетським гербом! Зайві такі витребеньки в поважній творчості! Як свого часу ноти, додані до збірки новель І. Костецького, не піднесли їхньої літературної вартости, так і в даному разі герб не робить поезії якісно ліпшими.

І чи не в зв'язку з цим гербом Яр Славутич змінив навіть свої світоглядові позиції. Якщо в збірці "Співає колос" він іронічно трактував "неба володаря" і "всіх святих", що до них марно звертався "бідний селянин" під час посухи ("Посуха"), то тепер у нього такі звернення, як "Вічний Боже", Всесильне сонце, Господа посланче!"

Не виключене, що з Славутичем сталося те, що свого часу сталося з такими поетами, як П. Филипович, М. Драй-Храма, а вже тут, на еміґрації, з І. Качуровським, — у нього, як і в цих поетів, філологія убила поезію. У них переважив нахил до наукової діяльности, а поезія була тільки "гріхом молодости".

Але було б несправедливо, якби ми не відзначили у збірці Яра Славутича і деяких добрих поезій. Це: "Може, справді, аж дві душі", "Раюю на горі"... "Будні мої безтурботно течуть", "Секвоя", "Ранок", "Я не забуду буйні вруна". Наявність цих поезій у рецензованій збірці свідчить про те, що наш поет спроможний подолти кризу в своїй творчості. Але для цього йому слід би наново продумати свій метод і світогляд, свою тематику й мовні засоби. Кажу "наново", бож повернення до його "поетичної молодости" природньо для нього вже неможливе.

В. ЧАПЛЕНКО

ЦІННИЙ ВКЛАД В УКРАЇНСЬКУ ВОКАЛЬНУ ЛІТЕРАТУРУ

Славетний хор Кошиця, який колись справді робив славу Україні, ще й досі живе у незабутніх спогадах тих, кому пощастило його почути, але, окрім того, ще живуть і деякі артисти, велетні минулого, колишні постійні свідки його тріюмфальних виступів та співучасники і співтворці його чарівних співів.

Один з таких багатирів старовини, Григорій Іванович Павловський, як ми нещодавно довідались, не тільки виконує свої безпосередні обов'язки священника Православної Церкви Св. Володимира у Нью-Йорку але й продовжує свою мистецько-творчу роботу, правда в деякій інший формі, а саме, пишучі прегарні речі, головно для співу.

Перед нами свіжо виданні автором п'ять речей: три власні й дві чужі.

До власних належать: "Моліться, братія, моліться", "Зоре моя вечірняя" та "На ріках Вавилону" (усі на слова Т. Шевченка), до чужих: "Тілом заснувши", обробка галицького канту, та перевидання опери Аркаса "Катерина". Усе разом справді "діло достойне рук могиканських." Це не перший приклад в історії, щоб служителі культу писали музику. Пригадаймо Нижанківського, Воробкевича й навіть Франца Ліста (який, правда, був спочатку тільки музика, а вже потім абат).

Григорій Іванович Павловський належить до кляси дуже милих людей і ця вже одна риса говорить багато щодо характеристики композицій, які створюються людьми такої кляси. Не випадково я дуже люблю грати фортепіянові твори покійного Віктора Степановича Косенка (якого дуже часто згадую), бо в них цілковито відбилась його надзвичайно благородна, порядна, чесна, далека від заздрощів, інтриґ — натура, не говорячи вже про високу майстерність і щирість його творів. Цей приклад можна поширити й на Моцарта, Бетховена, Шумана, Шопена, Ліста і багатьох інших.

Ясно, цей момент не вирішує справи в цілому, бо ще й треба мати певний досвід і освіту, які наполегливо працею блискуче здобув Григорій Іванович Павловський.

Усі його речі далекі від модернізму, чудово задовольняють смак й пересічного музиколюбця, і освіченого музики. Він не вживає занадто різких модуляцій, ультранадзвичайних гармоній, або зарозумних "професорських" ходів у лінії співу: його музика проста, просякнута справжнім почуттям і настроями, безпосередньо відбиваючими зміст поезії, до якої вона писалася. Це, можна сказати, продовження найкращих традицій у співі, традицій, які заложив у свій час в українському музично-вокальному мистецтві Микола Лисенко.

"МОЛІТЕСЬ, БРАТІЯ, МОЛІТЕСЬ" — уривок з поеми Шевченка "Гайдамаки", написаний в драматично-трагічному стилі, інколи змінним ритмом, — починається ударами спокійних церковних дзвонів і закінчується грандіозною кульмінацією звучань на словах "Не за горами кари час". Зворушливий, незабуваний настрій! Це єдина річ для сольо-співу (бас) у супроводі фортепіяна.

"ЗОРЕ МОЯ ВЕЧІРНЯЯ", також з поеми Т. Шевченка, але вже з іншої, а саме "Княжна", скомпановано для жіночого квартету з фортепіяном. Панує сумний спокій. Мелодія дихає українським фолкльором й майже весь час підтримується чотириголосними фігураціями акомпаньяменту, вживаний міноро-мажор чарівно акцентує несподіваним контрастом загальну атмосферу, створену красою шевченківської поезії. Легко співається, легко пам'ятається. Ще можна було б додати дещо про форму, у якій ця річ написана, але мені здається це зовсім непотрібним, бо тут форма вийшла така, яка найліпше відповідає і підходить до згаданого вище уривку, і все.

"НА РІКАХ КРУГ ВАВИЛОНУ" — це 136-та псальма, переспівана Тарасом Шевченком. Акомпаньяменту нема, співає мішаний хор з груповим та звичайним сольо. Глибоха, сумна релігійно-драматична річ, фактура якої трохи нагадує манеру поліфонічних побудов хорових творів покійного Кошиця.

"ТІЛОМ ЗАСНУВШИ, ЯК МЕРТВИЙ" — це екзапостіларій на Великдень, мелодія узята з галицьких напівів, просто й мило оброблена Гр. Ів. Павловським для сольо (альт або тенор) під акомпаньямент хору, який повторюючи ті самі слова, що співає соліст, створює гармонійний фон для цілої молитви. З цією релігійною мініятюрою, якщо можна так висловитись, варто було б познайомитись усім реґентам наших церков.

Перевидання опери "КАТЕРИНА" заслуговує на особливу увагу та подяку громадянства. Це капітальна праця. Передрук зроблено чітким шрифтом на розкішному папері, зі солідною обгорткою та глибоко змістовним вступом проф. Завітневича про життя й творчість автора. Є деякі зміни, на сьогоднішній день дивно виглядаючого тексту, але тут, мені здається, треба було б на окремому аркуші подати й оригінальні авторові слова, бо, можливо, дехто з виконавців все таки хотів би співати так, як то співалося в чудово-незрівнянні старі дні.

Вадим КІПА

ЗЕМЛЕ!

Земле-Матусю! Не треба так гірко ридати!
Вже й над тобою кружляє шпигун-сателіт...
Людство будує космічні ракети і ґрати, —
Будеш ти, Земле, страждати ще тисячі літ.

Рідна! Не вір у якісь осяйні ідеали
Ні в Вашінґтоні, в Берліні, ні навіть в Москві...
Люди самі себе скрізь і завжди розпинали,
Люди і в космосі тюрми збудують нові!..

Ів. Манило

З ПРИВОДУ СПОГАДІВ А. БІЛИНСЬКОГО ПРО КОНЦТАБОРИ СССР

Найновіша доба історії України зараз є та й далі буде найтяжчою для правного висвітлення. У період боротьби за українську державність маса документальних матеріялів була понищена. Де, наприклад, архів Центральної Ради? Треба думати, що й малих решток його не збереглося. Де архів Директорії УНР? Дещо встигли зібрати й надрукувати Павло Христюк у своїй чотиритомовій праці "Замітки й матеріяли до історії української революції. 1917-1920 рр." (Відень, Український соціологічний інститут, тт. І-ІУ, 1921-1922) і Олександер Доценко у своїй праці "Літопис української революції. 1917-1922 рр." (вийшло у Львові в 1923-1924 рр. два солідні випуски). Проте й ці видання давно стали бібліографічною рідкістю. Крім того, надруковано їх на такому папері, що він швидко нищиться, і скоро од цих

видань не лишиться й згадки. Решта ж матеріялів, що не потрапила в друк, у величезній більшості безслідно згинула.

Мимоволі в пам'яті спливають події 1919-1920 рр. У Неторговому Відділі Полтавської Спілки Споживчих Товариств, де мені довелося від початку 1918 р працювати, з'явилася прекрасна друкарниця — Ольга Іванівна Чубук. Коли вона придивилася до оточення й ближче в процесі щоденної роботи пізнала його, то якось при довірочній розмові сказала мені, що належала до УСДРП, була секретаркою в Центральній Раді і тепер зберігає повний комплект протоколів Малої Ради. Тож, коли б я хотів з ними ознайомитися, вона може дати їх мені для перегляду. Та життя ставило тоді перед нами свої вимоги й завдання. Ми гарячково, — особливо після наказу ч. 22 денікінського генерала Май-Маєвського про позбавлення українських шкіл допомоги не тільки з державної, а й із земської скарбниці, — працювали над підготуванням та створенням на Полтавщині на базі громадських організацій, а в основному на базі кооперативних товариств — Просвітнього Союзу "Українська Культура". Цей союз мав перебрати на себе піклування всіма українськими школами (з українською мовою викладання) та іншими українськими культурно-освітніми закладами й створити для них тверду й достатню фінансову базу. Тому, будучи інструктором у справах культурно-освітніх, я не мав часу й можливости братися за ознайомлення з протоколами Малої Ради. Вони були тоді для мене вже "історія", а треба було хапатися за творення сучасности. Треба було разом з іншими брати якусь участь у завоюванні будь-яких можливостей для національного розвитку й у створенні для цього розвитку бодай найменших фінансових основ.

Та через якихось півроку денікінська армія відкотилася на Південь, а Полтаву окупувала північна московсько-більшовицька армія. Створилася нова, теж тяжка ситуація й нові безнадійні турботи.

Влітку чи на початку осени 1920 р. Ольга Іванівна якось попередила мене, що коли б мене закликали на приватну нараду, в якій братимуть участь Ів. Прийма (галичанин, директор укр. гімназії в Полтаві), Андр. Андр. Геращенко (член правління Союзбанку) та ще кілька осіб, що їхні прізвища вона мені назвала, то щоб я туди ніяк не ходив. Сама вона випадково потрапила на одну з нарад цієї групи, і її затримали там. Та після того, що вона почула на цій нараді, у неї склалося переконання, що серед учасників тої групи (а група ця виявилася повстанською) беруть участь якісь провокатори, прізвищ яких вона навіть не знає. Ці провокатори втягли й заплутали в небезпечну справу безсумнівних патріотів, але політично недосвічених і наївних — Прийму, Геращенка та інших. Вона дуже жалкувала, що, йдучи в якійсь справі до господаря, випадково потрапила на ту нараду (де згадувалося й моє прізвище), бо була вона переконана, що та група — "провалиться".

Пройшов якийсь час. Однієї осінньої ночі мене заарештували агенти "Особого Отдела Юго-Западного Фронта", що прибули до Полтави. Виявилося, що тої ночі та напередодні заарештовано було дуже багато кооператорів, вчителів та інших, в основному — українців. Одного разу, коли мене переводили з одного приміщення до іншого, назустріч провели змучену Ольгу Іванівну. Ми змогли лише мовчки очима привітатися. Це була остання наша зустріч. Її розстріляли. Розстріляли й А. А. Геращенка й багатьох інших, що були на тій нараді, а старий Ів. Прийма загинув у в'язничній лікарні від тифу. Спостереження й передчуття Ольги Іванівни цілком виправдилися.

Але де ж поділися одні з найважливіших документів нашої новітньої історії — протоколи Малої Ради? (Чи це були копії, чи оригінали — я не знаю). Можливо, що О. І. їх знищила, коли зрозуміла, що несподівано й проти свого бажання потрапила в пастку і їй не минути арешту. Можливо, що, чекаючи арешту, дала їх комусь переховати. Але після її загину (вона жила самотньо) переховувачі напевне побоялися зберігати небезпечний матеріял.. Можливо, нарешті, що ті протоколи були у неї забрані при арешті й обшуці. Але чи вони збереглися в архіві ЧК, якщо туди потрапили? Сказати важко. Саме в той період органи ЧК масово палили свої архіви, затираючи сліди праці своєї велетенської людської м'ясорубки.

Після періоду масового нищення архівів почався довгий період свідомої й планової фальсифікації дійсности, що її провадять на Україні різні органи більшовицької партії та цілком залежні від них науковці.

На цьому тлі особливого значення набирають для нашої найновішої історії спогади самовидців, що виходять тут, за межами СССР, які висвітлюють ті чи ті моменти,

АНТОНІНА ПІДДУБНА-ЛИСЕНКО ЗАЛИШАЄ ТОРОНТО

Відома співачка і один з кращих педагогів вокалу в Торонті, Антоніна Піддубна-Лисенко, невдовзі виїжджає з Канади у США. Виїзд пов'язаний із хворобою її чоловіка, якому лікарі радили змінити вогке підсоння Торонта на сухе й чисте підсоння Колорадо.

Антоніна Піддубна-Лисенко закінчила Харківську консерваторію в 1942 році. Співала у філії Харківської опери при консерваторії. В Німеччині співала в оперовому ансамблі Пюрка. По приїзді до Канади А. Піддубна влаштовує цілий ряд власних концертів у Вінніпезі, які дуже добре оцінено в українській та англомовній канадській пресі. Виступала також з концертами в Едмонтоні.

Останніми роками живе в Торонті, де з успіхом веде свою власну вокальну школу.

Прощальний концерт Антоніни Піддубної-Лисенко відбудеться в залі УНО (на Каледж) 22 жовтня о 8-ій годині вечора. Крім її самої співатимуть також її учні.

На нашому фоні: А. Піддубна-Лисенко з групою своїх учнів. Перший ряд (зліва): М. Луцька, Е. Сень, М. Дубляниця-Гузар, А. Піддубна-Лисенко, В. Забажан, Я. Білошевська, Г. Підручна. 2-ий ряд (зліва): І. Хабурський, З. Лавришин, С. Рущак.

що є важливі для правдивого відтворення нашої минувшини.

На жаль, часто-густо ми абсолютно не усвідомлюємо собі значення цих спогадів. Ось пара прикладів. Десь років із десять тому випадково потрапив нам до рук машинопис спогадів курінного УПА Макса "У відступах і наступах" ч. I, 1948, більш як на 100 стор. Написала їх людина під свіжим враженням щойно пережитого й на підставі своїх нотаток. Казали, що перед надрукуванням на машинці (в 1948 р) ці спогади були переглянуті партійними чинниками і дещо, либонь, скореговані. Проте в цілому, як мені здавалося, спогади написані були без позування, без підмальовувань, цілком щиро й правдиво, бо часто автор і себе не шкодів. Подано багато фактів і прізвищ. Прекрасно відбито дійсність, хоча вона в багатьох випадках була дуже прикра. Це було незвичайно цінне свідчення учасника подій. Та, як видно, якісь партійні міркування стали на перешкоді появі їх. У друкові вони так, на жаль, і не з'явилися. Якщо вони цілком загубляться, або будуть зовсім "перередаговані", то можна буде тільки пошкодувати, бо й в останньому випадкові то вже не буде фотографія дійсности, а штучний малюнок.

А ось інший приклад. Року 1955 в Англії вийшла чимала книжка на 337 стор. Р. Л. Суслика — "Криваві сторінки з неписаних літописів". Основна частина книжки присвячена змалюванню партизанської боротьби в 1919-1920 рр. на Полтавщині. В основі розповіді було повстання Хрестового (Лютенька—Рашевка—Гадяче). Автор (що заховався за псевдо) у передмові написав: "Спогади мої не є витвором письменницької фантазії; подають вони справжні ФАКТИ (підкреслення Суслика) з бурхливого й жахливого недавнього минулого нашого народу". Проте, кожному, хто хоч трохи знає про ті події, зразу ж впадають в очі витвори буйної авторової фантазії. І відділити у цих "спогадах" правду від видумки — безнадійна справа. Тож можна тільки пошкодувати, що автор так легковажно знецінив свої спогади, перетворивши їх в партійну аґітку.

Всякі спогади в певній мірі суб'єктивні. Вони змальовують події й явища так, як їх бачив і розумів самовидець. І за це не доводиться винуватити автора. Не доводиться винуватити його і за його погляди та за його оцінку того чи того явища. Це його природнє право. Але спогади перестають бути спогадами, втрачають будь-яке значення пізнавального джерела, коли самовидець, в інтересах якоїсь йому відомої тенденції, свідомо спотворює дійсність, намагається обдурити читача, пише не щиро, з хитруванням, видумує факти, як це легко можна спостерегти у "спогадах" Суслика.

Але перейдімо конкретно до книжки Андрія Білинського "В концтаборах СССР. 1944-1945". (Видав. "Орлик", Мюнхен, 1961, ст. 382). На початку Другої світової війни автор належав до Львівської студіюючої молоді, вивчав право. Був він громадсько активним, знав про основні українські громадські справи. З мотивів патріотичних вступив до лав Галицької Дивізії, а після швидкого розгрому її потрапив до концтабору в СССР. Та прийняття німецького підданства вже в час Другої світової війни дало йому змогу після відбуття кари вирватися з СССР. Свої спогади він написав зараз же після прибуття до Зах. Німеччини, під свіжими ще враженнями баченого й пережитого.

Мусимо сказати, що після прочитання їх у нас лишилося цілком позитивне враження, хоча ми не з усіма авторовими думками й висновками погоджуємося. У цих своїх спогадах автор виявив безперечно добру свою спостережливість, вдумливість, уміння групувати й аналізувати факти та явища. У світлі того, що нам довелося самим пережити й бачити до Другої світової війни, а також у світлі того, що відомо нам з інших джерел про сьогочасний стан — спогади А. Білинського не викликають у нас сумнівів чи заперечень. Навпаки, вони багато підтверджують з того, що ми знаємо з власного досвіду та спостережень, подаючи нам нові факти й деталі. Отож, в цілому спогади роблять враження, що писала їх людина щиро, без надуманого фальшу і наперед поставленої собі тенденційної мети.

У післяслові автор цілком резонно пише, що перед мемуаристом стоїть одне завдання — "передати правду, тобто всю правду про те, що бачив, що чув і що сам пережив, без огляду на те, чи вона комусь сподобається, чи ні". І що перед ним самим постав був сумнів, чи варто публікувати, наприклад, розділ — "Меморандум". (У ньому Білинський розповідає, як йому прийшла до голови думка звернутися до політичного керівництва СССР у справах пов'язаних із Західньою Україною, щоб розумними аргументами вплинути на зміну внутрішньої політики того керівництва, і як він написав з приводу того меморандум). Але, кінець-кінцем, як пише автор, після сумнівів і роздумувань "остаточно перемогла ідея правди: я зобовязаний сказати все, отже, розказати також і про меморандум. Спогади, які були закінчені у березні 1956 р. я доповнив згаданим розділом щойно в 1960 році".

Ці спогади Білинського перечитав і написав до них передмову покійний вже тепер Олександер Греков, колишній генерал військ Директорії УНР, що також потрапив був до пазурів МҐБ і відбув покарання в концтаборі СССР в той же час, як і Білинський, хоча й в іншому місці. Олександер Греков стверджує, що спостереження Білинського "зроблені дуже влучно й цікаво" і "можна сказати, з повною об'єктивністю". І що вони, ці спогади, читачам "дадуть достатню кількість матеріялу для усвідомлення дійсного стану життя та настроїв людей і націй, які нібито швидкими темпами наближаються до ідеального щасливого комуністичного майбутнього, очоленого супермудрим вождизмом Москви".

У своїх спогадах Білинський основну увагу звертає, звичайно, на український елемент, який у спецтаборах (себто — найгірших концтаборах), за його спостереженнями, становив більшість. Змальовує він нестерпні умови життя, людські настрої, переживання, акти тяжкого розпачу й відчаю, що приводили до кривавих повстань. Подає він чимало фактичних відомостей з діяльности підпілля. Розповідає деталі обставин трагічного загину Романа Шухевича та його зв'язкових, про смерть композиторів Василя Барвінського та Бориса Кудрика. Згадує навіть про дружину Скрипника, що була заслана після самогубства чоловіка в 1933 р. і яка, до речі, на тлі загального морального розкладу, що його витворила концтаборова система КПСС, зуміла триматися цілком гідно. Згадує велику кількість прізвищ інших людей, що

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ГРАМОТИ

Приватні лекції рисунку, малярства та композиції для осіб різного віку дає Петро Магденко. Зацікавлених проситься телефонувати на

LE 5-8545

їх йому довелося зустрічати, мандруючи по різних концтаборах або чути про них від тих, що їх бачили.

Немає сумніву, що для нашої найновішої історії, поява спогадів Андрія Білинського є безперечним придбанням, не залежно від того, як хто буде сприймати його особисті думки й розумування. Вартість їх — у масі занотованих фактів. Але мають вони безперечну вартість не тільки як історичний документ-свідчення, а й як матеріял до пізнання тих процесів, що ще недавно відбувалися та, мабуть, і тепер відбуваються серед насельників концтаборової України. Тому радимо тим, хто цим цікавиться, перечитати ці спогади.

Дм. СОЛОВЕЙ

ЗЛОВІСНА БЕЗСТИЛЕВІСТЬ

(Герої українського села в ролі універсальних "суперменів")

Читаючи повість "ЧОГО НЕ ГОЇТЬ ОГОНЬ" Уласа Самчука, ми не мали естетичного вдоволення, але були таки заінтриговані — де і як скінчиться життьова путь обох чільних персонажів: Балаби-Трояна і Павліни-Віри, що їх автор змусив грати ролі аж у трьох плянах: пригодницькому, патетично-героїчному і реалістично-побутовому.

Нам досі здавалося, що пригодницько-авантюрницький плян у зображені нашої національно-визвольної боротьби — це вже визнана домена Ст. Любомирського, і шкода праці з ним змагатися. Улас Самчук, як видно, забажав перевершити автора "Жорстоких світанків", але при тому й звеличити волинську провінцію та таки держатися канви реально-історичних подій. В наслідку — несмак, безстилевість.

Найбільше покривджені автором головні персонажі твору: Балаба-Троян і Павліна-Віра; їх образи так химерно помережані, що читач у справдішність цих героїв не вірить. Та таки й трудно вірити. Троян (ми далі зватимемо його так, коротко, а Павліну-Віру зватимемо просто Віра) аж до третьої частини повісти показаний як людина, що має нехіть до всякої патріотичної балаканини; взагалі, мовляв, людина не слів, а діла, насамперед, вояцького діла. І раптом у третій частині Улас Самчук вкладає Троянові в уста таку сумбурно-патетичну тираду:

"І знов панове в Кремлі одного разу здивуються: українська земля знов почала викидати свої черепи подірявлені — десять, дванадцять тисяч — тисячами й тисячами. Подірявлені черепи вилазять і вилазять із землі, мов зловісні жуки. А прийде, панове, час, коли вони почнуть і літати, і квилити, мов стрільна "катюш". "Кожний думай, що на тобі міліонів стан стоїть!" — кричав нам один поет, і вірте, друзі, що наші поети, як круки, як сови, як буревісники кричатимуть над тими черепами, аж поки вони не воскреснуть і не полетять..."

(Ст. 254 вгорі. Ми дозволили собі виправити в цій цитаті мовно-правописні недоладності: в оригіналі стоїть ПОДІРАВЛЕНІ, ЗЛОВІЩІ, БУРОВІСНИК. — А. Ю.)

Це дише якась чверть Троянової патетичної промови перед повстанцями-вояками загону. Далі вона ще більш високолетно-сумбурна.

"Але нас, друзі, роздирає не так хтось, як щось. Це вже різними словами сказано, тільки не знайдено ліку на рани. Бо рана наша не на тілі, а в... душі. І не можна її назвати, бо ми її настільки соромимось, що боїмось навіть про це чути. І ніяка свідомість не матиме вступу туди, де кружлятимуть сонця цієї забороненої нами самими системами. У цьому наша слабість. І ніякі кобзарі, ніякі каменярі тут нам не поможуть."

Чи могли щось зрозуміти з цієї промови повстанці — ми дуже сумніваємось. Але що "один поет кричав" і що взагалі наші поети "кричатимуть, як круки, як сови", — то це вже щось разючо несмачне, навіть блюзнірське в такому контексті! Або як "стравити" таке місце: "людські черепи вилазять із землі, як жуки"?! І це в тексті-промові "героїчного пляну"!

І це говорить людина — "небалакун"!

Маємо ми до Самчукового образу головного героя ще іншу важливу претенсію: він такий "блискучий", такий "елеґантний", такий дотепний у кожному товаристві — колись пансько-шляхетському, пізніше в товаристві німецьких окупантів, так спритно їх обдурюєморочить, що дуже пригадує нам літературний образ Устима Кармелюка — як він поданий, напр., у повісті Мих. Старицького.

В усякому разі Троянова "елеґанція" (що її, виходило б, він набув на службі в польських уланах), "чарівне вміння" підкоряти собі серця дам і кавалерів принагідного оточення, — усе це читач сприймає не тільки як непотрібні авторські хитрощі та викрутаси, але і як суперечливі, а тим самим знижуючі образ Трояна риси. Бож в основі Троян — задуманий як український патріот-повстанець, людина наскрізь державно-патріотичного гарту, з глибоким відчуттям відповідальности за свої вчинки.

І цей самий недоречний намул "авантурницької елеґанції" тяжить на образі другого чільного персонажа твору — Віри. Це просто якийсь "супермен у спідниці": вона розмовляє чи не всіма европейськими мовами, вміє поводитися в кожному товаристві як "своя", побувала мало не в усіх столицях світу — і при цьому всьому читач мусить пам'ятати, що вона — селянська волинська дівчина, і мріє народити Троянові синів. Усі спокуси світу для Віри нічого не варті супроти гаїв і левад рідних околиць Дерманя!

Розуміється, в пригодницько-авантурницькому пляні історично реальні події з боротьби українських повстанців, у точно визначеній місцевості і в означеному часі, — то до чого ж тут "суперменство"?

Не переконують нас і любовні сцени Балаби-Трояна і Павліни-Віри. Здається, У. Самчук свідомо омінає еротику. Але нічим, по суті, не компенсує її відсутности. Бож загально проситься: коли нема "палання тіл", то мусить бути "палання душ". У Самчука цього нема: взаємини Трояна і Віри сповнені насторожености, непевности, навіть недовіри (лише в самому кінці твору справа ніби трохи змінюється). Зрається, що в такій взаємній недовірі відбулася й їх перша фізична близькість. Отже, маємо початок зовсім у стилі "кріґслібе". Що це дає розумові й серцеві читача?!

Але ось сцена останньої зустрічі героїв, коли вони вже одне одному довіряють. Віра сповіщає Трояна, що матиме від нього сина.

"Вона здригалась. Запала мовчанка. Лише шуміли сосни. Яків, здавалось, дерев'янів. — "О, Боже! — вистогнав він, схопився за чоло, зробив кілька кроків уперед, ніби намірюючись бігти.

— Ні, ні! Якове! Ти мене не зрозумів! — викрикнула Віра. — Я не тому, щоб тебе в'язати. Я не могла замовчати! Я так довго ждала...

— Замовчи! — перебив Троян. Вони кинулись одне до одного і обнялися.

— Ну, знаєш, — вирвалось у неї, коли звільнились обійми, — і лапи в тебе!

— Ха-ха-ха! — зареготався він.

Оце "лапи" і "зареготався" — абсолютно кострубаті: той самий "копняк" в естетичне чуття читача, що ним автор частує в сценках буденного вояцького побуту та розваг повстанців. Для ілюстрації і наочного ствердження недолугости авторського гумору, одну з таких сцен пригадаємо читачам.

Повстанець Ведмідь — дуже мужній і хоробрий під час бою, водночас дуже легкоподатний на плач — "тонкосльозий", як його характеризує найближчий друг, повстанець Омелян. Цей же Омелян і пояснив у гурті повстанців, звідки пішло у Ведмедя ота "тонкосльозість". Виявляється, вона — наслідок перенесених Ведмедем тортур у підвалах НКВД: один більшовицький слідчий так його допитував, вживаючи "фізичних медотів", що "надвередив нерву" Ведмедеві на все життя.

І ось одного разу Ведмедя закортіло сказати перед товаришами-повстанцями щось на кшталт політичної промови, яку він закінчив так (цитуємо):

"Нам кажуть — історія! А я вам кажу: не історія, а проституція! Коли б це, братці, була історія, хіба треба було б нам з вами отут... — оратор заплутався, не знаходячи слів, і раптом заплакав.

— Ге! Ти! Жени його! Як собаку жени! — закричала на всі лади юрба.

— Знайшов час! Циці закортіло! В шию!

Промовець і сам відійшов, лише один з товаришів підігнав його КОПНЯКОМ В ЗАД. Потім він сів осторонь на колоді, але сліз не міг здержати. Ніхто на нього не дивився, однак мовчанка на хвилинку запала.

— А я, Ведмедю, і не знав, що з тебе може бути такий лірник, — озвався першим Троян.

Вибухнув загальний РОЗБИТИЙ РЕГІТ."

(Підкреслення наші. — А. Ю. Стор. 249).

Узявши важливу тему з найновішої історії нашої національної боротьби, Улас Самчук — з невідомих нам спонук (можливо, гадав, що дійсні, реальні факти повстанської боротьби самі по собі не є достатня база для створення цікавого масовому читачеві твору) пішов спокусливим шляхом автора пригодницько-патріотичних повістей для юнацтва, знаного Ст. Любомирського, додавши ще суто своєї, Самчукової патетики та реалістичного "побутописання" з дуже сумнівної якости "копняковим" гумором. Вийшло в загальному несмачно, безстилево.

А. ЮРИНЯК

ПРО ВИДАННЯ ПОЕЗІЙ М. СИТНИКА ТА ЩЕ ПРО ДЕЩО

(Продовження із стор. 18-ої)

але рахував, що 10% між ними буде людей, які все таки хоч про людське око триматимуть цю книгу в себе. Прорахувався! "Уваги" в мене замовили лише... ДВА священики! До речі, обидва православні.

Митрополит Іларіон, поки ще не був митрополитом, писав: учитель, священик і політичний діяч не сміють промовляти поганою мовою, бо цим шкодять нації... Ну, думаю, тепер вони його побояться, або хоч посоромляться. Коли ні — ні те, ні інше!

Передплатникам "Нових Днів" я дав спеціяльну знижку. Між нашими читачами є, звичайно, багато таких людей, що їм "Уваги...", як кажуть, "без надобності". Але майже всі вони люди настільки заможні, що два доляри на підтримку культури нашої, а не чого іншого, таки можуть дати. Знову рахував не всіх, але значно більший відсоток, ніж між духовенством, і сподівався нашим читачам продати ще хоч 300 примірників.

Яку сотню примірників думав розіпхати між випадковими людьми, сказати б так, між неорганізованими читачами. Разом ці три групи мали б мені покрити всі видатки на видання (між іншим, дуже великі). Видав же я тих "Уваг..." лише 1.000 прим. Видав у найкращий час — на початку зими, перед Різдвом і т. д. І знаєте, скільки я їх продав за 11 місяців? Лише 217 примірників! Сьогодні я винен у друкарню за цю книжку порядну суму грошей, мені треба там же перевидавати цілий ряд підручників, бо вже три з них майже цілком випродано, а два от-от кінчаються, і я можу взагалі "сісти маком", бо не матиму підручників — видавництво припинить своє існування до року.

Отаке, як бачите. Хай мої земляч-

Приходьте і побачите
першу річну всеканадійську етнічну виставу

ВІД ЧЕТВЕРГА, 3-го ЖОВТНЯ до СУБОТИ, 7-го ЖОВТНЯ

(год. 10:30 рано до 11:30 веч.)

PALACE PIER — LAKESHORE RD. — TORONTO, ONT.

26 ЕТНІЧНИХ ГРУП ВИСТАВЛЯЮТЬ ОСОБЛИВОСТІ СТАРОКРАЙОВИХ ЯРМАРКІВ.

△ Торговельні та промислові експонати

△ Експонати етнічних груп

△ Праці етнічних мистців

△ Етнічний контест краси і показ мод

△ Харчі з рідних країв

△ Атмосфера континентів.

Міжнародний концерт кожного вечора, народні танці, хори, гімнастика, солісти — найкращі етнічні таланти.

— В суботу, 7-го жовтня — МІЖНАРОДНІЙ БАЛЬ

Вступ: 0.50 дол.

ЦЕ ВАША ВИСТАВА! — приходьте зі своєю родиною!

ки гніваються на мене, як їм тільки хочеться, але я втратив остаточно довіру до них. У мене більше нема центровиків, а є не дуже то якісні "східняки"! Дехто з них скаже: "А може б ти був трохи "собориником" і частину вини переклав і на "галичмонів"? Не маю морального права. Все ж таки мої богопротивні східняки (пишу це слово вже без лапок!) мали змогу українську мову вчити в школах більше від галичан, хизуються тим, що знають її краще, взагалі "загинають кирпу", сміються з галичан за "ногов", "руков", "головов", то хіба їм не личило б купити ті нещасні "Уваги..." більше, ніж галичанам? Хіба я не мав права в основному на них розраховувати?..

Навіть, як книжка комусь і "без надобності", то купив би її, Іродова душа, як каже Т. Осьмачка тільки тому, що вона комусь потрібна, як повітря й вода, а він же не може за неї платити 10-20 долярів, бо так вона коштувала б при дуже малому тиражу. Багато ж з наших східняків може покласти в кишеню не тільки весь тираж цієї книжки, а все моє видавництво разом зі мною, навіть не понатужившись.

Але вернемось до Ситникової збірки. Отже, мій плян був такий: видам "Уваги...", верну за них гроші за яких 3-4 місяці і відразу ж кину їх на Ситникову збірку. Прорахувався, як бачите, на східняках! А багато ж з них над Ситниковими поезіями плачуть, знають їх напам'ять, дуже вболівають, що М. Ситник отак ні за що, ні про що загинув. І все чекають, що то хтось видасть його поезії, бо є, мовляв, такі розумові інваліди, які будуть "двигати культуру", аж поки не подохнуть... То чого мені турбуватись? Я уже дуже хтось учепиться, то куплю вже ту збірку, а може обійдеться й так, візьму в сусіда, в бібліотеці прочитаю...

І поводяться такі люди так, як у тій пісні співається:

Ой іде багач, ой іде дукач,
П'ян валяється...

і т. д. Самі знаєте цю пісню.

До речі, мати, яка породила Михайла Ситника, ходить у Києві й під ним і старцює. Як відомо, Ситникового батька застрілили "доблєсниє воіни", як тільки вернулись на місце гітлерівських посіпак. І нікого під сонцем та мати не має. Ночувати їй таки нема де. Один із Ситникових товаришів писав мені: "Пане Волиняк, може б ви якось організували людей на допомогу, бо я ж сам не можу утримувати ту бідну жінку, але й відмовитись зовсім від неї не можу". Та що там натякати! Пише так мені п. Дубина з Чікаго, якого багато наших читачів знають особисто. А я, втративши віру в східняків, навіть йому й не відповів на це. Бо що я говоритиму з людьми, які вже так обжерлись (вибачте за вираз!) так, обжилися, "оббагачились" і "обдукачились", чи точніш обдолярились, що вже й забули, що то таке голод, холод, страх, що то значить на старості літ утратити всю родину, а врешті одержати вістку аж із Чікаго, що останній її син, остання надія її, упав і вмер у парку... А може вони того голоду й холоду й не пробували?..

Але далі про "Уваги..." Характерно, що наша преса намагається їх обминути, хоч я нотую буквально всі видання. Наприклад "Свобода" подала бібліографічну згадку про "Уваги..." аж через 8 місяців по їх виході з друку! А "Новий Шлях" (Вінніпег) ухитрився, одержавши книжку вже, написати, що "Уваги..." не вийшли, а тільки "виходять"! "Український Голос" (Вінніпег), з яким у мене ніби добрі взаємини і видання якого я нотую завжди дуже уважно й прихильно, взагалі не подав вістки, що "Уваги" вийшли. Не подали цієї вістки і "Українські Вісті" (Новий Ульм), ні "Прометей" (Нью-Йорк), ні "Америка" (Філаделфія). А всі ж вони книжку одержали! А "Гомін України" (Торонто) на видання якого в "Нових Днях" друкувалися не тільки рецензії, а й цілі статті, спромігся тільки на два слова: "Книжка добра". І більше нічого, бо ще чого доброго хтось із читачів "Г. України" взяв би та й купив би! Де ж таке видано, щоб член організацій "визвольного фронту" та такі книжки купував!

Але я здивую сьогодні наших читачів. Знаєте, у яких часописах "Уваги..." О. Курило порядно відзначено і добре оцінено? В органі східньої католицької єпархії "Наша Мета" (Торонто), в органі західньої католицької єпархії "Українські Вісті" (Едмонтон) і в "Канадійському фармері" (Вінніпег), який видає чех для наших фармерів у Канаді...

Часто чути нарікання східняків: куди не кинься, всюди галичани. Вони свої часописи підтримують, а наших ні. Прошу слова! Я писав у попередньому числі, як мене підтримували східняки з "Соняшником". Наведу ще один факт. Рік тому був у Торонті П. Карпенко-Криниця. Зайшов до мене. Питає: "Які у вас взаємини з А. Галаном (редактор "Прометея" тоді)?" "Та ніби цілком добрі", — відповів. "Це жах, а не люди! Чи ви звернули увагу, що в "Прометеї" не відзначено десятиліття "Нових Днів"? Розумію, що вам це не треба, але все таки може б десь додатковий передплатник появився. Розумію, що він не має часу, але передрукував би хоч те, що Ів. Багряний у "Українських Вістях" написав". "Десятиліття! — відповідаю я. — Він взагалі в "Прометеї жодного мого видання не відзначив. Навіть "Уваги..." не згадано!" "Ось я вертатимусь, то поговорю з ним..."

Хоч я рішуче заборонив будь-яку інтервенцію в цій справі, але через два тижні я одержав від дорогого Анатолія Васильовича дуже приємного листа про десятиліття "Нових Днів" для друку в... "Нових Днях"! Хай вибачає Анатолій Васильович, але я ще такий лютий не був у житті. Порвав того листа на клаптики і одним махом з десяток цигарет викурив. Ні, ми таки не центровики, а східняки!

Багато чого ще можна говорити, багато фактів цікавих подати можна, але кінчаю. Говорю це до тих, хто ще не втратив усього і таки хоче, щоб Ситникова збірка вийшла. Отже: прорахувався Волиняк на східняках і на "Увагах..." О. Курило. Але я її поволі продам галичанам. А Ситників "Цвіт Папороті" я таки видам. Я ще в житті не зламав свого слова. Навіть як я й кину видавничу діяльність, то цю збірку видам. М. Ситник ще далеко до смерти (передчував її, бідолага!) заповів усі свої рукописи мені. І мене про це повідомив. А я ще його й вилаяв останніми словами, що така молода людина, а про смерть говорить. Він вірив, що я з його рукописами щось зроблю. Я його віру пошаную напевно.

А гроші брати від людей наперед на цю збірку не буду: я того взагалі не вмію робити. І не хочу. Як хто прийде, то верну в той же день.

І ще одне. На 2-ій стор. обкладинки "Н. Д." в умовах передплати для США позначено: " АМЕР". На мою біду весь час канадський доляр був дорожчий від американського на яких 8-10%. Оскільки всі міжнародні розрахунки ведуться на американський доляр, то видавництво тратило не тільки на вплатах із США, а й на вплатах із Австралії, Англії, Німеччини і т. д. Річно це давало

втрату 600-700 долярів. На мій бюджет це великі гроші. Але я мовчав, бо така умова. Врешті канадський уряд, щоб улегшити експотр, штучно знизив вартість свого доляра. Сьогодні він на 2.5% нижчий від американського. Це коштувало урядові чимало клопотів. Трохи не ліквідували Сенат і за малим не дійшло до передчасних виборів. Що ж наші читачі на це? Вони ту перевагу, яку дав мені уряд, негайно почали ліквідувати: почали слати за все в канадській валюті! І видавництво знову докладає.

На жаль, це роблять тільки східняки. Не всі, звичайно, але всі ті, що вирахували на пошті тих нещасних 8 центів на річній передплаті, були східняки! А те що весь час ліпилась марка у США 2 центи, а тепер уже 3 — нікого не турбує. До тих 12 центів додають іще 8. Разом це дає додаткових видатків 20 центів на одну передплату. І це роблять переважно ті, що багатші, ніж усе моє видавництво. Ну, скажіть щиро: варто "двигати культуру" на еміграції, коли й за 8 центів на рік треба боротись?..

Знаю, скажуть і таке: "Погані справи — Волиняк почав докоряти своїм читачам". Це не докір, а чесне й щире вияснення ситуації. Повторюю: я довів, що можу щось зробити. Видавництвом я натішився по саму зав'язку. Якщо "Нові Дні" — і все, що я видаю взагалі, — потрібні тільки мені, то я кину все протягом одного дня. Я вірю, що все це треба й ще декому. Тільки тому і вкорочую собі віку. Я належу до людей, які вміють і хочуть мати радість у житті. Як людина ніколи не виспиться, то радости не відчує. А я вмію й сонце бачити. Я вже не раз чув від читачів: "Що? Ви кинете видавництво? Та ви швидче повіситесь! Таж усе ваше життя в цьому!"

Досі я на це відповідав мовчанкою. Сьогодні дуже поважно скажу: дуже ви мене мало знаєте — порожнечі в житті я ніколи не мав і не матиму. І цим мене не злякаєте.

Прошу вибачити за щирість. Така моя життєва засада. Речі треба називати власними іменами.

П. ВОЛИНЯК

МІНІСТЕР НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ КАНАДИ ГОСТЕМ В УКРАЇНЦІВ ТОРОНТА

У суботу 2 вересня в готелі "Вестбури", відбулася зустріч міністра Національної Оборони Дост. Д. Гаркнеса з українським активом. Зустріч зорганізував місцевий відділ КУК.

На зустрічі було коло ста осіб. Крім міністра та його дружини були ще посли федерального парляменту д-р І. Кучерепа та Артур Малоні з дружиною, провінційний міністер без портфеля Аллан Гросман з дружиною, представники міста тощо.

По вечері розпочалась офіційна частина, якою керував молодий адвокат М. Олійник. Достойного гостя привітав голова відділу КУК д-р М. Мициk, а представив посол І. Кучерепа.

Міністер Д. Гаркнес сказав, що не виголошує офіційної промови, а висловлює свої погляди на міжнародню ситуацію і завдання Канади. На початку подякував за запрошення й гостинність, відзначив вклад українців у канадську економіку, особливо в сільське господарство, висловив певність, що в майбутньому цей вклад збільшиться в усіх ділянках державного й політичного життя Канади.

Політична частина його промови зводиться до такого: 1. Берлінська криза має зватися кризою Хрущова, бо він її викликав, як у 1939 р. світову кризу викликав Гітлер, 2. Хрущов грозить знищенням світу — не сміємо піддатись, повинні згуртуватись усі, 3. Справа не в Берліні — це проба сил вільного й комуністичного світу, 4. Канада, як член ОН та НАТО, мусить боронити північно-американський континент, і вона до цього готова: Канада війни не хоче, але готова боронити себе і інших.

Міністер гостро виступив проти тих, що кажуть нам розброїтися — це було б нашим самогубством. Гостро засудив "одного визначного канадця", який сказав, що Берлін не вартий життя навіть одного канадського воїна. Хоч міністер і не назвав цього канадця, але відомо, що ним є д-р Гю Канлейсайд, голова Комісії Сили, який висловив цей "мудрий погляд" у Ванкувері. Справа не в Берліні, а в більшовицькій погрозі знищити світ.

По закінченні промови міністер і його дружина привітались особисто з кожним присутнім.

Цьогорічний склад місцевого відділу КУК на чолі з доктором М. Мициком проявляє не тільки ініціятиву, а й деякі нові форми праці. Оновлення управи КУК, здається, пішло на користь справі.

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу.

Будете мати повне вдоволення та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO Fuel Oil Co. Ltd.

Телефонуйте:

Удень: EM 6-6539.

Уночі:

RO 6-8446 — EM 6-6539

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

Високоповажаний пане Редакторе!

Дуже добра стаття артиста-маляра Мелащенка в останньому числі "Нових Днів". І взагалі добре, що піднесли дискусію про малярство й скульптуру. Про ці ділянки мистецтва у пресі майже не дискутовано. Здебільшого одні похвали. А абстрактно-безпредметне мистецтво то дехто підносить до культу. Мелащенко, видно, дуже добре обізнана людина як з теорії, так і історії мистецтва, підхід його реально-тверезий. Його стаття несамохіть пригадує полеміку між Іваном Франком і Миколою Вороним про погляди на теорію "Мистецтво для мистецтва". Сучасна доба, здається, вимагала б глибшого підходу до завдання мистецтва. Адже живемо в епоху найшаленішої і найжорстокішої безоглядної боротьби двох основних доктрин — демократичної і ко-

муністичної. Переможцем з цієї боротьби вийде не той, хто перший прилетить до місяця, а той хто завоює душу людини в світі. Мистецтво у всіх його ділянках і формах є одною з найповажніших зброй в завоюванні цієї душі. Совєти це дуже добре розуміють і в них з перших днів революції поруч з багнетом ішла пісня. Мистці у вільному світі глибоко цього не розуміють і в умовах розкоші й безпеки часто-густо мистецтво зводять до звичайнісінької безідейної забавки.

Шевченко своїм простим, але глибокоідейним і високомистецьким словом збудив націю. А Іван Франко в

Новина на українській сцені! Прем'єра!

ТІЛЬКИ ОДНА ВИСТАВА В ТОРОНТІ

ПІД ПРОТЕКТОРАТОМ ЇХ ЕКСЦЕЛЕНЦІЇ
ПРЕОСВЯЩЕННОГО
КИР ІСИДОРА БОРЕЦЬКОГО

Українське Театральне Товариство в Детройті

В СУБОТУ 14 ЖОВТНЯ Ц. Р.
ЗАЛЯ УНО — 297 КАЛЕДЖ ВУЛ.

виставить середньовічну драму-мораліте' п. н.

„Дійство про чоловіка"

(EVERYMAN — JEDERMANN)

Невідомого автора-манаха половини XIV ст.

Переклад українською мовою:

Зенон ТАРНАВСЬКИЙ.

Головну ролю виконує мгр. Степан ЧОРНІЙ, к, артист Державного Драматичного Театру ім. Марії Заньковецької у Львові.

Крім того у виставі беруть участь 18 осіб.

Проєкти костюмів — Люба Савчук і Гена Юрків. Музичне оформлення — Ігор Чайковський. Декорації — Едвард Козак. Літературний редактор — Юрій Тис. Режисер — Зенон Тарнавський.

Не пропустіть єдиної нагоди побачити цю прекрасну й сьогодні дуже актуальну релігійну драму, яка завдяки своїм вартостям здобула світову славу й вже понад 500 років втримується в репертуарі театрів усіх культурних народів світу.

Цією виставою "ДІЙСТВО ПРО ЧОЛОВІКА" вперше в історії входить в українську культурну скарбницю.

ВИСТАВА РОЗПОЧНЕТЬСЯ ТОЧНО О 8-ій ГОДИНІ ВЕЧОРА

Після третього дзвінка вхід у залю буде закритий аж до перерви.

Вчасно купуйте квитки в місцях попереднього продажу.

полеміці з Вороним поставив, здається, останню крапку над "І":

Ні, друже мій, не та година!
Сучасна пісня — не перина,
І не шпитальнеє лежання, —
Вона вся пристрасть і бажання
І вся вогонь і вся тривога,
Вся боротьба і вся дорога,
Шукання, дослід і погоні
До мет, що мчать по небосхилі...

Це, здається, мало б зобов'язувати мистців усіх родів і напрямків. Та, на жаль, вони про це забувають, або просто вважають за речі поза їхньою увагою і надхненням. А тому на наших мистецьких виставках не бачимо образів ні з історії пробудження нації, її героїчної боротьби Крут і Базару, ні найбільших трагедій, що зазнає людство, голоду, заслання, руйнування родини, бо все це — "пропаґанда". Дезерцією від реальної дійсности, від життя, абстрактними витворами, мало зрозумілими, мабуть, самими авторами, душі людини не завоюємо.

З правдивою до Вас пошаною

М. КОВШУН, Гамільтон, Канада.

Вельмишановний Петре Кузьмовичу!

Скажіть правду, чи Ви з симпатії до мене вирішили придертись, чи таки справді хочете полемізувати зі мною? Я, бачите, твердо постановила більше на тему вінніпезьких святкувань не полемізувати і взагалі до неї не вертатись. З Вами я б про неї з приємністю порозмовляла отак у вужчому колі, як це траплялось, як Ви відвідували своїх кумів у Монтреалі. Але тому, що нас ділять розлогі канадські простори і ми з Вами зустрічаємось не чотири рази до року, а тільки "епохально", з нагоди якихось незвичайних подій, то змушена з Вами розмовляти від душі на сторінках Вашого цінного журналу. Ви ж у тому вигідному становищі, що з посади редактора Вас не скинуть і тому не побоїтесь виявити дещо з гіркої правди, якої, до речі, після заяв централі КУК і листа члена президіяльної ради КУК п. Кобзея до п. Гай-Головка мені нікому не хотілось говорити.

Та тягнете мене за язика, то вже скажу, що накипіло роками на душі й на серці. Не раз хочеться заплакати, але пригадавши, що в моєму віці вже не дуже то добре каламутити сльозами очі, ковтаю гіркоту і намагаюсь мовчати. Самі ж кажете, що мовчати — зло. А заговорю, то не тільки КУК і п. Козей, але й Ви читаєте не те, що написано.

Наш дорогий і незрівняний мистець Нестор Теофанович Городовенко часто каже мені: "Я, Маріє, дуже люблю читати те, що ти пишеш, але скажи мені щиро: чого ти пишеш не те, що думаєш?" Це, очевидно, про мої згадки про українські імпрези. "Несторе Теофановичу, самі ж добре знаєте, чого так пишу! Хіба ж можна про наші імпрези писати правду?" І ось підтвердження моїх слів: "За доброзичливу критику" і "Маю до критика один запит" (у "Новому Шляху"). І Ви, і п. Гай-Головко і я виступили в обороні мистців, при чім не лаяли нікого, а просили не повторювати помилок. Централа КУК, замість вибачитись, заявила, що твердження критиків несправедливі і жалюгідні, бо місця для мистців були резервовані за головним столом... І крапка!

...Надаремне Ви підкреслюєте, невідомо перед чим застерігаючись, що Ваші завваги "і в найменшій мірі не стосуються президії КУК", а мене. Чи я була організатором на вінніпезьких святкуваннях? Перераховуючи не-

доліки, Ви виразно вказуєте, хто відповідав за розподіл медалів і за те, що її призначили президентові КУК, а не прем'єрові. Я таки за це не відповідаю. Що не пошанували голови міста Вінніпеґу — я теж не відповідаю.

Протестуєте, що я докоряю "всім українцям". Я знаю, що Ви вмієте читати, що написане. Невже Ви вичитали в моїй критиці, що українці непорядні люди? Чи мій докір скерований до сотень тисяч українців на чужині, чи до тих, що в їх імені виступають і натворили отих недоліків, про які відважились говорити і Ви, і я, і інші? Що з того, що всі українці прекрасні люди, коли враження про них можуть попсувати кілька одиниць, які їх репрезентують і за них діють? Прикладом цього є Вінніпеґ. І коли хтось відважиться тільки заїкнутись про це, то на нього виллють відро холодної води та ще й назвуть бозна чим.

ONTARIO

Що ви знаєте про Онтарійський Департамент джерел енергії?

Департамент Джерел Енергії відповідальний за всі ті джерела в Онтаріо, які можуть бути перемінені в пальне в його різних видах. Зростаюче значення джерел енергії як головної пружини суспільного та економічного поступу в промисловій суспільності, такий як в Онтаріо, вказало на потребу окремого Департаменту координації та плянування для найкращого використання тих джерел.

Департамент переводить у діло "Да Енерджі Акт 1960" та Да Енерджі Борд Акт 1960". Цей закон стосується до відповідальности Департаменту за утримання безпечних стандартів у транспортації та в уживанні енергії. Департаментні Інспектори розміщені по всій Провінції.

Важливою функцією Департаменту є розглядати та тримати на оці майбутні майбутні запаси енергії в Провінції, щоб бути певним, що Ваш уряд є постійно в зв'язку з тими запасами, коли вони відносяться до потреб економіки Провінції, яка скоро розвивається.

Бюра Міністра та Заступника Міністра приміщуються в Головнім будинку парляменту. Всі інші бюра Департаменту, за винятком Онтаріо Енерджі Борд, містяться на 42 Чарлз Ст. Е., Онтаріо Енерджі Борд — на 790 Бей Ст.

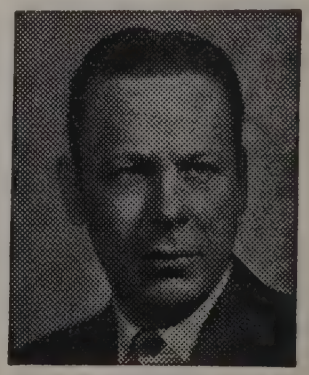

HON. R. W. MACAULAY, Q.C.
MINISTER

ONTARIO DEPARTMENT OF ENERGY RESOURCES

Parliament Buildings, Toronto, Ontario

S. W. Clarkson, Deputy Minister

Отже, дорогий Петре Кузьмовичу, не бійтесь сказати увічі, хто є ті, що свідомо роблять недоліки. Мені нині ясно, як Божий день, — хоч недавно я ще наївно вірила, що це були недотягнення, — що це зроблено навмисне. Лист п. Кобзея був яскравим свідоцтвом, що ці недомагання стались свідомо. І на це нема жодної ради: вони були й будуть. І я можу повторити слова п. О. Гай-Головка з малою зміною: горе нації, спільноті без відповідних керівників: бо керівники не забули причепити собі медалі, зате, як Ви згадуєте, один із заступників президента КУК сказавши Вам, що "якось то не подумали" дати медалю прем'єрові. І за це відповідаємо ми "всі українці", як спільнота. То чи справді шкідлива моя заввага, коли я говорю про загал, не перераховуючи імен, і чи спричиняюсь я до збільшення почуття меншевартости, коли його витворюють наші керівники своїми вчинками?

З пошаною до Вас

Марія ЛОГУШ, Монтреаль, Канада

Дорога Пані Логуш,

листа друкую скорочено, ~~за~~ Ви, вибачте, не потрудились (чи не мали часу) написати його коротко. Крім того, Ви інколи повторюєте те, що самі сказали в "Свободі", О. Гай-Головко в "Канадійському Фармері", я та інші "жалюгідні критики".

Відповідаю конкретно:

1. Не іронізуйте з моєї симпатії до Вас, бо знаєте, що вона є. Та я, врешті, й виразно написав, що згоден з Вашими заввагами.

2. Я згоден з Н. Городовенком (Галло, Несторе Теофановичу! Привіт від однодумця! Як там клюють квебецькі щучки, судаки та пструги?): пишіть точно те, що думаєте, о б о в ' я з к о в о називаючи осіб, а не "всіх українців", то будемо однодумцями, хоч це й не обов'язково — можете мати інший погляд на методу боротьби зі злом: я за те Вас у число своїх ворогів не впишу.

3. Що не резервували місць для Й. Гірняка, М. Скалі-Старицького, для диригентів, Молодажанина і т. д. — дуже негарно. А що "забули" (а потім ще й викрикрчуються!) автора пам'ятника А. Дарагана, то це по-звірячому погано. Отож, я всіх мистців тут поруч не ставлю. Між іншим, Дараган просив мене, щоб я цієї справи не порушував. Просив про це в хаті Молодажанина і в мене, в Торонті. Та я йому сердито відповів: "Ваше діло — глина й камінь, моє — папір і перо, я Вам не цензерував пам'ятника, а Ви мені не цензуруйте "Нових Днів..."

4. Я назвав осіб, коли їх знав, а як не знав, то закид зробив усій президії КУК, то не виніть мене в боягузстві. Справді, ніхто мене з редакторського стільця не скине, хіба мої читачі. А от одного редактора у Вінніпезі за критику вже зсадили з посади гол. редактора на співредактора. Якщо в цьому є справді "заслуга" декого з КУК-у, як мене інформують, то це велика загроза не тільки для КУК, а й для всієї нашої спільноти. Але я цю справу ще перевірю.

5. Я написав ("Н. Дні", ч. 140, стор. 13):

"Всі українці" — дуже порядні люди. Є тільки в нас одна хиба: ми мало відпорні на зло. Ми бачимо дурня і мовчимо, бо де ж ти його дінеш? Бачимо злодія — терпимо, бо люди ж різні... Бачимо навіть морального чи й фізичного вбивства і... теж терпимо — аби лихо тихо, нехай уже добуде якось каденцію, щоб уникнути скандалу... Це нам дуже шкодило і шкодитиме ще довго."

Нижче я сказав, що тільки це місце не стосується президії КУК, бо я й зараз так погано про президію КУК не думаю. А все інше стосується президії КУК, очевидно. Де ж я виявив свій страх?

6. Я не дуже то переживаю, що "всіх мистців" не пошанували. Я, наприклад, люблю завжди бути ззаду: на концерті, на зборах, у церкві, всіма способами уникаю "почесного стола". Навіть у "Нових Днях" я ззаду: на останніх сторінках чи й на обкладинці... Мабуть, тому я й не мистець. То мене й дивує, що дехто дуже того дамагається. Не подумайте, що я згоден з п. Кобзеєм: я вважаю його виступ у пресі понад усяку міру зухвалим.

Чи Ви звернули увагу, що "Нові Дні" — єдиний часопис, який не видрукував подяки КУК за допомогу? Я не видрукував її тому, що вважаю ту подяку кпинами, хай вибачать панове з КУК. Я вважаю, що всі редакції повинні були мати не квитки, а перепустку у всі залі, на всі імпрези ще за місяць наперед. Я ж мусів просити одну читачку піти в централю КУК і особисто просити п.п. Кохана чи Навроцького, щоб вони НЕ забули відкласти мені квитки, що я за них заплачу, як приїду. Правда, п. Навроцький був такий ласкавий, що приніс мені ті квитки на станцію. Але ми там могли й розминутись (там були тисячі людей!) і я мусів би не тільки платити, а ще й бігати по Вінніпезі за квитками, щоб потім написати "всехвальний репортаж". Так, наприклад, бігав редактор "Нашої Мети" о. П. Хомин і сидів в "Арені" під стелею в темному кутку, скинув верхній одяг і, обливаючись потом, напомацки нотував похвали КУК-ові. Я ж, солоно заплативши за все, в "Аудиторії" не міг знайти свого місця, бо мій ряд викинули, щоб поширити місце для оркестри, і я мусів сидіти на чужому місці поруч з редактором "Вільного Слова" С. Росохою. Звичайно, це мені була велика честь і приємність, але він сидів з якоюсь своєю закарпатською

КОРЕКТОРСЬКІ НЕДОГЛЯДИ

У статті О. Архімовича "Розміщення сільсько-господарчих рослин в Україні" сталося кілька коректорських помилок, які просимо виправити:

Стор.	Шпальта	Рядок	Надруковано	Треба
16	2	4 зверху	Укараїни	України
16	2	13 знизу	чанус	ганус
17	1	8 зверху	ніотину	нікотину
17	1	22 зверху	деньчастина	частина
17	1	26 знизу	степовий	столовий

Є, звичайно, чимало ще й інших помилок. Напр., у репортажі "Пам'ятника Кобзареві відкрито" (ч. 138/139) є чимало поганих недоглядів, які не вважаємо за потрібне виправляти, щоб не витрачати місця. Напр., на 26 стор., перша шпальта замість "безконечно малого", складач вискладав ("поправив" мене!) "безконечноГО малого". Так воно й видрукувалось...

Мусимо перепросити також д-ра Т. Лапичака, що його стаття "Альберт Камюс — діяльність і творчість" підписана тільки в ч. 135, а в чч. 136 і 137 тільки місце на підпис лишено, а рядок з прізвищем так і не вставлено. Правда у змісті (на 2-ій стор. обкладинки) прізвище автора подано.

Все це через бідність — брак коштів, а через це брак часу.

Просимо читачів і авторів урахувати це все і таки зрозуміти, що при всьому бажанні в таких умовах зробити все добре неможливо.

РЕДАКЦІЯ

землячкою, яка так голосно й довго хвалилась своєю дочкою-доктором та її автом, що я зовсім не чув концерту. Ніби я за це тільки й платив гроші і тільки ради цього їхав аж із Торонта...

Але ми ж — редактори — про це все мовчимо, то чого так хвилюватися мистцям чи письменникам? Вони ж у стократ ліпшому становищі від нас, бо не мали обов'язку бігати по всіх закутках міста, щоб зібрати матеріял для репортажів та похвал для КУК...

Під час фестивалю молоді в "Арені" підходить до мене одна пресимпатична наша читачка з Міннеаполісу й каже:

— Пане Волиняк, ми вже задихаємось тут. Вирішили їхати в таверну при вашому готелі, щоб трохи прохолонути. Усе наше товариство запрошує й вас.

— Дуже дякую, але я ж, голубонько, не людина, а редактор: мушу сидіти ко кінця, щоб усе бачити й чути...

І сидів. Репортаж про відкриття пам'ятника мені коштує не тільки праці, а ще й найменше 150 долярів, а п. Кобзей, відповідаючи О. Гай-Головкові (це ж стосується й мене в однаковій мірі!), пише, що "таких мистців, Богу дякувати, у нас стільки, що самими ними можна було б заповнити площу перед парляментом і заля в готелі під час бенкету", як Ви пишите.

Та Бог з ним! Я ж не гніваюсь на нього (як і на президію КУК, що створила такі "догідні" умови для моєї праці, і навіть його заклик до мистців у цьому числі друкую. Бо це мій стиль праці, дорога пані Логуш. Правда, ніхто мене з редактора не скине. І з посади робочого вола теж не зіпхне. І мстивої торохтілки з мене теж не зробить. А от одного мойого колеґу у Вінніпезі таки незаслужено покарали. Шкода. І соромно. Але все таки "всіх українці" — найкраща нація в світі. Тільки "ми мало відпорні на зло". Ще раз повторюю: мені дуже приємно бути у Вашому товаристві "жалюгідних критиканів". Я певен, що як ми перераховуватимем осіб (Винен Волиняк, Логуш, о. д-р Кушнір, П. Башук і т. д.), то ми направимо дещо. Та й наш найдорожчий Нестор Теофанович не матиме до нас претензій, що ми пишемо не те, що думаємо...

А про все інше — колись (може й скоро!) усно, сам-на-сам...

З привітом і щирою симпатією (не кпіть з неї!)

П. Вол.

З НОВИХ ВИДАНЬ

ВІЛЬНА УКРАЇНА, журнал української визвольної думки, ч. 30, 1961, квартальник, стор. 64, видає Українська Вільна Громада в Америці, Детройт, США.

Володнимир Дорошенко, БІБЛІОТЕКА НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ, стор. 58, відбитка із Записок Наукового Т-ва ім Шевченка у Львові, Нью-Йорк, 1961.

Леонід Полтава, 1709, історичний роман з часів гетьмана Івана Мазепи, стор. 218, літературна редакція Івана Крилова, обкладинка Петра Сидорека, видавниче Товариство "Книгоспілка", Нью-Йорк, США, 1961.

Митрополит Іларіон, ХРИСТИЯНСТВО І ПОГАНСТВО, чого на світі спокою немає, проповіді, стор. 64, в-во "Віра і Культура", Вінніпеґ, Канада, 1961.

Вадим Лесич, КРЕЙДЯНЕ КОЛО, поезій зошит сьомий, стаття Ігоря Костецького, обкладинка Богдана Доманика, в-во "На горі", серія "Для аматорів", стор. 101, тираж 500 прим., Нью-Йорк — Мюнхен, 1960.

НОВІ КНИГИ

Фірма "Українська Книга" в Торонті, має великий вибір книжок по уміркованій ціні. Заходьте особисто до нашого складу або присилайте замовлення листовно разом з грішми. Наш склад відкритий кожного дня від 10 години ранку до 6 години вечора. В п'ятницю від 1-ої години пополудні, до 9-ої години вечора.

Семен Скляренко — Святослав, роман	2.25
І. Карпенко-Карий — І. К. Тобілевич, Твори в 3-ох томах	$ 4.50
Максим Рильський — Твори, в 3-ьох томах	4.50
Л. М. Толстой — Твори, в дванадцяти томах	17.00
Україна Сміється — Сатира та гумор, в 3-ьох томах	5.50
Антологія української поезії — в 4-ьох т.	7.50
UKRAINIAN GRAMMAR — A. Medushevsky and R. Zyatkovska. Це єдина граматика української мови, написана англійською мовою.	1.00
Ольга Кобилянська — Твори, в 3-ьох томах	6.50
О. І. Білецький — Від давнини до сучасності — Збірник праць в 2-ох томах	3.75
Геологія України — В. Г. Бондарчук, 829 ст.	5.50
Історія Київського університету — 1834 - 1956, Київ, 1959 р.	5.50
Київський Державний музей, українського мистецтва	7.00
А. В. Луначарський — про літературу, статті	2.50
Антологія українського оповідання — в 4-ьох томах	9.00
Сергій Іванович Свєтославський — Альбом, Державне Видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР	3.00
Михайло Старицький — Вибрані твори	2.00
І. С. Нечуй-Левицький — Вибрані твори	1.75
Голоси Життя — Збірник оповідань та нарисів сучасних письменників	2.50
Письменники Радянської України, Довідник	2.00
Знову цвітуть каштани, фотоальбом Києва	3.00
Любов Моя — Читець декламатор	2.15
І. П. Котляревський — Твори	1.25
Григорій Квітка-Основ'яненко — Вибране	1.25
Дніпрова Чайка — Твори	1.35
Українські народні пісні	1.35
Євген Гребінка — Вибране	0.85
Юрій Мейгеш — Верховинці, роман	1.25
Марко Вовчок — Оповідання та повісті	0.75
Історія Української РСР — О. К. Касименко	1.25
Географія Української РСР — О. Т. Діброва	0.80
Григорій Іванович Петровський	0.90
Українські ліричні пісні радянських композиторів	0.60

Маємо на складі також українські і російські платівки з Радянського Союзу.

Замовлення і гроші надсилайте на адресу:

UKRAINSKA KNYHA
962 Bloor St. West, Toronto 4, Ont.

ВАШЕ МАЙБУТНЄ БУДЕ КРАЩЕ, ЯКЩО ОПИРАТИМЕТЬСЯ НА БОНДАХ

ЩОБ ДОПОМОГТИ КАНАДЦЯМ ЗАОЩАДЖУВАТИ, Канадський Уряд кожного року дає можливість мешканцям цієї країни побільшити їхні заощадження через Канадські Ощадні Бонди.

МИНУЛОГО РОКУ ПОНАД ОДИН МІЛЬЙОН КАНАДЦІВ заощадило майже один мільярд долярів цим безпечним, вигідним способом.

ВЕЛИКА ПОПУЛЯРНІСТЬ Канадських Ощадних Бондів походить з їхніх незвичайних прикмет:

- △ Їх можна прямо купити, за готівку або на місячні сплати, у кожному банку, в авторизованого інвестиційного аґента, біржевого посередника, повірчій або позичковій компанії, або по зарплатному щадничому пляні на місці вашої праці.
- △ Їх можна набути в одиницях від $50 до $5,000.
- △ Кожний може їх посідати (навіть діти) до межі $10,000 нового випуску.
- △ Їхні відсотки виплачуються річними купонами — 4½% перший рік, 4½% за кожний наступний протягом шістьох років, 5% за кожний в останніх трьох роках.
- △ Їх завжди можна виміняти за готівку у кожному банку за повну номінальну вартість з добавкою нарослих відсотків.

КУПУЙТЕ

повністю гарантовані

CANADA SAVINGS BONDS

Добре для вас — а також для Канади!

Penmans

МЕРІНО
Спідне білля "95" і "71". Незрівняне для тепла та вигоди.

Мається для чоловіків і хлопців, з ґумовим верхом калісони та верхи джерзі — довгі та короткі рукави; теж регулярні осрочки і калісони, або злучені надяги.

Penmans

ДЛЯ ХЛОПЦІВ

Пенман'с має якости, що витримують безцеремонно ношення, якого матері хочуть для своїх хлопців.

Penmans

ПІДШТАНЦІ — ДЖЕРСІ — ПІДСОРОЧКИ ДЛЯ ЧОЛОВІКІВ

Безрукавні, спортові джерзі і підштанці з елястичним пояском

Підсорочинки мають зміцнений найлоновий комірчик. Прекрасне спідне білля, знамениті калісони з елястичним пояском.

Penmans

ПІДСОРОЧИНКИ

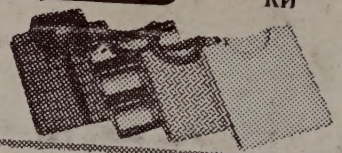

Penmans

СПІДНЕ БІЛЛЯ ДЛЯ ЖІНОК І ДІВЧАТ

Сорочинки та майточки для 2-4 і 6-літніх дівчат. Білі з бавовняного в пружки три коту сорочинки та майточки для 8 до 16-літніх дівчат. Жіночі сорочинки та довгі майточки з бід. бавовняного трикоту в різних розмірах.

Penmans

РОБОЧІ СКАРПЕТКИ

Penmans

Спідне білля для немовлят

Сорочинки: до зав'язування збоку, обвивання, або запинаються спереду на гудзики, делікатна бавовна. Розміри для 3-6-9 місячних, 1 та 2 річні

Penmans

ВИХІДНІ ТА СПОРТОВІ СКАРПЕТКИ

OTHER Penmans

ІНШІ ПРОДУКТИ: Пухом підшите спідне білля, теплове спідне білля, паркас, рукавиці, светери та потійки.

GP-1-2A

НАЙКРАЩІ РЕЧІ І ПО НАЙНИЖЧИХ ЦІНАХ КУПИТЕ В УКРАЇНСЬКІЙ КРАМНИЦІ

G. Luk's Electrical Appliance Company

Маємо великий вибір електричних й газових кухонь (Мофет стов), холодильників, пральних машин, машин до чищення підлог та килимів, радіоапаратів, диванів (честерфілди), п'яно-акордіони та інше.

ГАРАНТУЄМО: НИЗЬКІ ЦІНИ, ВИГІДНІ СПЛАТИ, ГАРНУ ОБСЛУГУ ТА ДОБРУ ЯКІСТЬ КУПЛЕНИХ У НАС РЕЧЕЙ.

797-799 DUNDAS ST. W. TORONTO, ONT.
— Телефон: WA 9228

КУПУЙТЕ! **ПРОДАВАЙТЕ!**

Доми, підприємства і всякі інші нерухомості за посередництвом найбільшого в Онтаріо українського бюра посередництва

R. TESLIA — Real Estate

Бюра в Торонті:

1. 863 Bloor Str. W.
Tel. KE. 9459

2. 575 Queen Str. W.
Tel. WA. 2646

Бюро в Гамільтоні:

1294 King Str. East,
(Ріг Майн)
Tel. 93559

Проводимо асекурацію від вогню, асекурацію авт тощо.

Обслуга чесна, скора, фахова!

НАЙКРАЩА НАГОДА В ТОРОНТІ ЗРОБИТИ ЗАКУП ВАРТІСНИХ ФУТЕР.

Не тримаємо футер на другий сезон... Ось ціни на цій випродажі. Користайте з цих знижок!

	WERE	NOW
FUR JACKETS	$ 99.00	$ 49.00
Russian SQUIRREL CAPES	175.00	79.00
ELECTRIC SEAL (Dyed Rabbit)	189.00	95.00
GREY PERSIAN LAMB (Sides)	249.00	125.00
BROWN PERSIAN LAMB (Paws)	299.00	149.00
MOUTON (Processed Lamb)	269.00	135.00
RACCOON (Blended)	349.00	175.00
MUSKRAT (Blended)	395.00	195.00
PERSIAN LAMB (Dyed Black)	450.00	225.00

- Два роки гарантії.
- Позамісцеві, відвідайте нас перед закупом.
- Відчинено щодня до 9 вечора.
- 4 можливості купна: готівка, бюджет, відложення, кредит.

Reliable Fur Co.
MANUFACTURING FURRIERS
568 Queen W. WA. 2341
(at Bathurst)

ГАРНІ Й ДОБРІ РЕЧІ ПО НАЙМЕНШИХ ЦІНАХ КУПИТЕ В УКРАЇНСЬКІЙ КРАМНИЦІ

Royce Radio Furniture & Co.

ВЛАСНИК: **ЛЕВ ДОПТА**

Маємо великий вибір меблів, радіоприймачів, електричних та газових кухонь, холодильників, пральних машин та інших господарських речей.

МИ ВАМ ПРОПОНУЄМО: ЯКІСНІ РЕЧІ, НИЗЬКІ ЦІНИ, ВИГІДНІ СПЛАТИ, ЧЕМНУ ОБСЛУГУ.

Наша адреса: 1529 Dupont St. Toronto, Ont. Телефон: LL 0175

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР ОКСАНИ ЛЯТУРИНСЬКОЇ

Літературно-мистецький клюб у Філядельфії присвятив у суботу, 21. листопада ц. р. свій черговий літературний вечір творчості поетеси Оксани Лятуринської.

Слово про нашу письменницю, яка теж здобула собі місце у мистецькому світі своїми працями з ділянки різьби і народного мистецтва, сказав ред. Богдан Кравців. Він у безпосередній формі, прикрашеній поетичними зворотами розказав про своє перше враження від поезій Лятуринської ще до часу другої світової війни та й про особисті зустрічі з поеткою. Промовець підкреслив, що у Лятуринської відчувається нашу рідну землю більше, як в інших поетів. Він твердив, що сам, шукаючи за Україною в українській поезії, знайшов її в небагатьох наших поетів, а передовсім у Бажана і Лятуринської. Фрагментами з поезій Лятуринської Богдан Кравців підтримував свої твердження.

Богдан Кравців теж подав думки інших наших поетів про творчість Лятуринської, головно Василя Барки, який на одному із її віршів написав: Жінко, це Бог подиктував тобі цю поезію!

У мистецькій частині вечора артистка колишнього Львівського Театру Ліза Шашаровська продеклямувала деякі з ліричних поезій Оксани Лятуринської. Прегарна дикція п. Шашаровської дозволила передати ці щирі поезії якнайбільше безпосередньо, хоч із легким забарвленням акторської гри.

Кілька патріотичних віршів поетки, головно з історичної тематики прочитав Остап Тарнавський.

Вечір в'в голова Літературно-мистецького Клюбу Володимир Дорошенко, який вказав присутнім на тяжкі умовини, у яких тепер живе Оксана Лятуринська у Мінеаполісі.

НОВІ ПІДРУЧНИКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ

1. П. Волиняк — БАРВІНОК, читанка для 2-ї кляси, стор. 96, ціна $1.00.

2. П. Волиняк — ЛАНИ, читанка для 4-ї кляси, стор. 96, ціна $1.00.

3. П. Волиняк — ДНІПРО, читанка для 5-ї кляси, стор. 112, ціна $1.25.

Усі читанки видані на гарному папері, багато ілюстровані, написані сучасною літературною мовою за академічним правописом. До кожного тексту додано завдання і вправи для самостійної праці учня, що влегшує працю вчителя і робить їх придатними для навчання дітей дома.

Тексти літературно досконалі, переважно класиків і кращих сучасних письменників.

УВАГА! УВАГА!

Вже вийшли з друку і продаються такі книжки для дітей:

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ", стор. 16, формат 10x7 цалів. Великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-х кольорах. **Ціна 0.40**

1. **Тарас Шевченко — ВІРШІ,** стор. 44, формат: 10x7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір. Ціна $0.90

2. **РАЙДУГА — збірочка для дітей молодшого віку,** стор. 16, формат 10x7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах. Ціна $0.35

Книгарням, школам, кольпортерам — знижка.

Замовляти:

Замовляти:
NOWI DNI
Box 452, Term. "A", Toronto, Ont., Canada.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Є. Цюра, Детройт, США	4
Ф. Корсунь, Філаделфія, США	1
М. С., Детройт, США	1
В. Столяр, Брентфорд, Онт.	1
К. Скірко, Гамільтон, Онт.	1
А. Мальченко, Кливленд, США	1

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЖЕРТВУВАЛИ:

І. Костенко, Торонто	$2.00
О. Роїк, Радвей, Альта	$2.00
Р. Боб'як, Виндзор, Онт.	$1.00
Є. Цюра, Детройт, США	$0.50

Дякуємо всім згаданим тут особам і кличемо всіх наших читачів постаратись до Різдва хоч одного нового передплатника. **Редакція**

"ПАХНЕ МЕДОМ І ЖИТНІМ ХЛІБОМ — ДРЕВНІМИ ЗАПАХАМИ РІДНОЇ ЗЕМЛІ". Так говорить письменник Волошин

Якщо хочете пригадати свою батьківську хату і її запахи, то купуйте хліб, булки, всяке печиво тільки з української пекарні

Dempster's Bread Ltd.
1166-1168 Dundas St. W.
Toronto

Телефон: LO 1196

„БІЛА КНИГА ПРО ЧОРНІ ДІЛА КРЕМЛЯ"

Том І — книга свідчень, що містить 548 стор. друку, понад 100 ілюстрацій, друкована на гарному папері, в полотняній оправі з золотим тисненням. **Ціна $5.00 з пересилкою.** Окремі замовлення скеровувати на адресу:

NOWI DNI
Box 452, Term. „A"
Toronto, Ont., Canada.

Гуртові замовлення слати
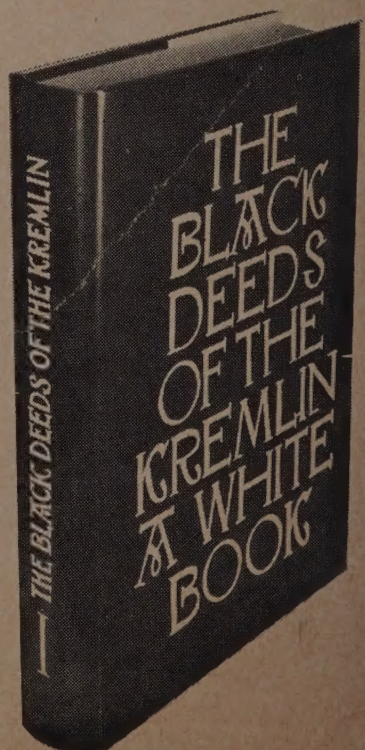
SUZERO
79 Ulster St.
Toronto, Ont., Canada.